

UNIVERZITET U SARAJEVU

FILOZOFSKI FAKULTET

LINGVOSTILISTIČKA ANALIZA IZVJEŠTAJA O RATU U SIRIJI

NA WEB-STRANICAMA NA ARAPSKOM JEZIKU

diplomski rad

Mentor: doc. dr. Amra Mulović

Student: Admir Kapur

Sarajevo, 2018. godine

SADRŽAJ

Uvod	3
1. Značaj, uloga i moć medija	5
2. Sintaktička obilježja izvještaja o ratu u Siriji	12
2.1.Redoslijed riječi u izvještajima o ratu u Siriji	12
2.1.1. Inverzija u ekvativnoj rečenici	12
2.1.2. Glagolska rečenica u izvještajima o ratu u Siriji	15
2.1.3. Tematizacija u izvještajima o ratu u Siriji	16
2.1.3.1.Topikalizacija	16
2.1.3.2.Dislokacija	20
2.2.Upotreba zavisno-složenih rečenica u izvještajima o ratu u Siriji	21
2.3.Upotreba pasiva u izvještajima o ratu u Siriji	22
2.4.Specifična upotreba nominalizacije u izvještajima o ratu u Siriji	27
3. Leksičko-semantička obilježja izvještaja o ratu u Siriji	30
3.1.Denotacija vs. konotacija	30
3.2.Eufemizmi u izvještajima o ratu u Siriji	34
3.3.Kolokacije i ustaljeni izrazi u izvještajima o ratu u Siriji	37
4. Realizacija stilskih sredstava u izvještajima o ratu u Siriji	41
4.1.Stilska sredstva u naslovima i podnaslovima izvještaja o ratu u Siriji	41
4.2.Stilska sredstva u tekstu izvještaja o ratu u Siriji	45
Zaključak	47
Izvori	51
Literatura	55

UVOD

Poznato je da rat u Siriji traje sedam godina. U ovaj sukob umiješane su brojne svjetske sile, te zemlje iz neposrednog susjedstva. Osim toga, ovaj rat se odvija na teritoriji koja baštini mnoge svjetske kulturne spomenike koji se nalaze na UNESCO-ovoj listi svjetske kulturne baštine. Svi ovi podaci, zajedno sa masovnim stradanjima, mahom civila, čine rat u Siriji izuzetno aktuelnom temom u svim svjetskim medijima, a naročito u arapskim.

O ovom dugotrajnom sukobu, nastalo je mnoštvo tekstova koji su vezani za svakodnevna dešavanja i ratna dejstva u Siriji. Među tim tekstovima vjerovatno su najbrojniji medijski izvještaji na web-stranicama, što je razumljivo jer informativni portali imaju ponajbolje mogućnosti za brzo i efikasno prenošenje novih informacija odmah po prijemu, i jer su danas popularniji, pristupačniji, pa i jeftiniji od drugih medija. Ovakva jezička situacija, u kojoj dolazi do brzog i nekontrolisanog prijenosa (tačnih i netačnih) informacija, bila je snažan podsticaj za analizu medijskih izvještaja koji se tiču rata u Siriji, i to na različitim lingvističkim nivoima opisa, sintaktičkom, leksičko-semantičkom i stilističkom. Aspekt utjecaja ideologije na svaki od spomenutih nivoa analize tekstova, u ovom kontekstu, bit će marginalno obrađen.

U prvom poglavlju rada reći ćemo nešto o utjecaju i moći medija u savremenom društvu. Želimo ukazati na važnost uloge koju mediji igraju u današnjem svijetu i na načine upotrebe i zloupotrebe medija. Govorit ćemo i o metodama manipulacije kojima se mediji služe u predstavljanju Drugih u negativnom svjetlu i Nas u pozitivnom.

U okviru ovog poglavlja govorit ćemo i o jezičkim funkcijama koje se ostvaruju u tekstovima što sačinjavaju korpus analize, odnosno u novinskom stilu općenito. Prije svega reći ćemo nešto referencijalnoj funkciji, koja se javlja kao dominantna u ovom tipu tekstova. Kada je riječ o konativnoj funkciji, pokušat ćemo na jednom primjeru pokazati kako mediji različitih, odnosno suprotnih ideoloških opredjeljenja koriste konativnu funkciju u negativnom predstavljanju političkih oponenta. Poetska funkcija, koja se u ovakvim tekstovima rijetko javlja, najčešće u kombinaciji s konativnom, bit će marginalno spomenuta.

Drugo poglavlje, koje zauzima najveći dio rada i koje je najviše u fokusu, bit će posvećeno sintaktičkim obilježjima tekstova. Zadatak koji smo pred sebe postavili jeste, prije

svoga, da istražimo kakav je redoslijed riječi zastupljen u izvještajima o ratu u Siriji. Govorit ćemo o mogućim načinima rasporeda riječi unutar ekvativne i glagolske rečenice, ali i o aktualizaciji redoslijeda postupcima tematizacije, topikalizacijom i dislokacijom. Osim toga, reći ćemo nešto i o zavisno-složenim rečenicama koje se javljaju u ovim izvještajima. Na kraju poglavlja obradit ćemo pasiv, perifrastične pasive i nominalizaciju, te objasniti njihovu ulogu u tekstovima koji sačinjavaju korpus analize.

Jedan dio rada bit će posvećen analizi tekstova korpusa na leksičko-semantičkom nivou. Temeljni zadatak u ovom poglavlju jeste da istražimo kakva se konotativna značenja javljaju kod pojedinih riječi ili konstrukcija. To ćemo pokušati predstaviti pomoću analize relevantnih primjera odabranih iz zadanog korpusa. Pored toga, posebna pažnja bit će posvećena upotrebi eufemizama i njihovoj ulozi u medijima, a posebno u izvještajima o ratu u Siriji. Frekventna upotreba kolokacija koje se javljaju u gotovo svim medijima i opis njihove strukture neće biti izostavljeni iz jezičkog opisa.

U poglavlju posvećenom stilskim obilježjima tekstova korpusa reći ćemo nešto o značaju naslova kao jakih pozicija u tekstu, te se nakon toga posvetiti njihovoj analizi sa aspekta upotrebe stilskih sredstava. Dakle, u ovom poglavlju će u fokusu pažnje biti prepoznavanje i analiza stilskih sredstava koja se javljaju u naslovima, pa i podnaslovima. Obradit će se stilske figure i tropi na koje smo naišli. Nakon toga ćemo reći nešto i o stilskim figurama koje se javljaju u tekstu, te analizirati njihovu eventualnu stilsku markiranost.

Želimo napomenuti da je cijeli rad u nekoj mjeri prožet svojevrsnom analizom i prepoznavanjem ideologije različitih medija, jer se analizom različitih aspekata jezika medija, koji su gotovo uvijek podložni ideologiji, otkrivaju različiti nivoi utjecaja ideologije na pisanje novinara. Bitno je naglasiti da ćemo, iako se nećemo upuštati u vrednovanje i ocjenjivanje ideoloških aspekata jezika medija, odnosno medijskih izvještaja, pokušati otkriti neke skrivene ili, nekada, sasvim jasne ideološke poruke koje šalju mediji.

Kada su u pitanju izvori, treba kazati da smo koristili izvještaje različitih arapskih web-stranica, među kojima su neke od najpoznatijih medijskih kuća, poput *al-Ğazīre*, *al-‘Arabiyye*, *Maşrāwīja*, *SANA-e* i dr. Osim toga, koristit ćemo i izvještaje nekih drugih medija koji nisu porijeklom iz arapskog svijeta, ali imaju i arapske verzije svojih portala. Među takvima se ističe *CNN Arabic*, koji ćemo koristiti kako bismo kontrastirali upotrebu ideologije u jeziku tog web-portala sa upotrebom ideologije u jeziku pojedinih arapskih web-portala.

1. ZNAČAJ, ULOGA I MOĆ MEDIJA

Svjedoci smo neprestano rastućeg interesovanja za medije u svijetu, iskrenog povjerenja u njihove izvještaje i djelovanje, njihovog rada ka razvoju i usavršavanju, te neumorne potrage za reformama i načelima kojima se upravljaju mediji. Jezik je pod okriljem medija dobio veliku snagu i moć i to zbog ogromnog utjecaja na razmišljanje pojedinaca i društva, na njihova osjećanja, ponašanje i stavove.¹

Jezik se može koristiti kao sredstvo za komunikaciju, ali i kao simbol identiteta. Ukoliko bismo jezik prihvatili isključivo kao sredstvo za komunikaciju, potcijenili bismo njegovu moć. Zapravo, jezička politika može odražavati konflikt unutar države ili čak uzrokovati sukob.²

Iako novinski jezik ne bi trebao biti persuazivni diskurs u principu, on jeste persuazivan, ali na indirektan način. Mada novinari ne zauzimaju stavove niti dijele svoje mišljenje direktno, oni ih svakako uključuju u svoje izvještaje indirektnim uvođenjem svojih društvenih i ideoloških gledišta.³

Budući da su vijesti društveni konstrukt, ono što se prenosi kao vijest ne odražava suštinsku važnost prenesenih događaja. Vijest je zapravo odraz kompleksnih procedura koje se sastoje od nekoliko vještačkih kriterija za izbor, transformaciju i prezentaciju. Vijest je prezentacija svijeta u jeziku, budući da je jezik semiotički kod. Ona je zapravo predstavljanje nekog događaja, a ne objektivni odraz činjenica. Fowler ističe: „Postoje različiti načini da se kaže jedna stvar, i oni nisu nasumične, slučajne alternative. Razlike u izražavanju nose ideološke razlike (pa tako i razlike u prezentiranju).“⁴

Bitno je napomenuti da mediji prije svega imaju persuazivnu i simboličku moć, jer oni mogu utjecati na mišljenje recipijenata, ali ne mogu direktno utjecati na njihove akcije. Iako mediji mogu pokrenuti neke akcije, podstaći na demonstracije i sl, ipak, njihova moć je, zapravo, simbolička, budući da se pojedinci i grupe mogu oduprijeti medijskoj kontroli i

---

¹ ‘Abd al-‘Azīz Šaraf, *‘Ilm al-‘i‘lām al-luġawī*, al-Šarika al-miṣriyya al-‘ālamīyya li al-našr – Lūngmān, al-Qāhira, 2000, str. 1.

² Reem Bassiouney, *Arabic Sociolinguistics*, Edinburgh University Press, Edinburgh, 2009, str. 199.

³ Mekki Beshir Mustafa Elbadri, *News on the Web in Arabic and English: a Discourse Analysis of CNN's Websites*, Dissertation, Universität Wien, Wien, 2010, str. 76-77.

⁴ Ibidem, str. 77.

utjecaju. Takva vrsta otpora je nekada otežana zato što mediji prezentiraju vlastiti pogled na svijet kao prirodan i jedini ispravan način percipiranja određenog događaja/situacije. S druge strane, ako je onemogućen ili otežan pristup drugim medijima, tj. medijima Drugoga, onda postaje jasno zašto je moć medija toliko važna vladajućim slojevima koji kontrolišu medije. Na taj način se kod pojedinca ili grupe stvara lažna slika da su „naše“ vijesti objektivne i tačne, dok „oni“ lažu i izmišljaju.⁵

Medijski pojmovi objektivnosti novinske vijesti impliciraju:

1. neutralnost
2. uravnoteženost
3. pouzdanost.⁶

Pod neutralnošću se podrazumijeva odsustvo ekspresivnih sredstava, vrijednosnih sudova ili emotivnih reakcija. Uravnoteženost implicira predstavljanje barem dvije verzije događaja, dok pouzdanost podrazumijeva korištenje vjerodostojnih izvora. Međutim, bitno je istaći da se ovi kriteriji uglavnom samo površinski poštuju i primjenjuju, te da će dubinska analiza novinskih tekstova pokazati odstupanje od svih ovih postulata.⁷

Pored navedenog, bitno je nešto reći i o jezičkim funkcijama koje se realiziraju u medijima. Naime, Jakobson ističe da je verbalna struktura poruke uvijek uslovljena osnovnom funkcijom date poruke.⁸ Budući da govorimo o izvještajima na informativnim web-stranicama, jasno je da je ovdje u pitanju žurnalistički funkcionalni stil. M. Katnić-Bakaršić navodi da su dvije osnovne funkcije ovog stila referencijalna (funkcija saopćavanja) i konativna (ubjeđivačka, ideološka).⁹ Međutim, osim ovih dviju funkcija, u izvještajima koje obrađujemo prisutna je, iako rijetko, i poetska funkcija.

Referencijalna funkcija (denotativna, kognitivna)¹⁰ tiče se predmeta poruke, tj. izražava odnos između poruke i referenta. Ova funkcija se najčešće javlja u svakoj poruci, budući da joj je primarni zadatak prijenos poruke, tj. prijenos objektivne, tačne informacije o referentu. Osnovne karakteristike ove funkcije jesu „neutralna“ jezična sredstva, objektivnost,

---

⁵ Marina Katnić-Bakaršić, *Između diskursa moći i moći diskursa*, Naklada Zoro, Zagreb, 2012, str. 101.

⁶ Ibidem, str. 102.

⁷ Ibidem, str. 102.

⁸ Marina Katnić-Bakaršić, *Stilistika*, Izdavačka kuća „Ljiljan“, Sarajevo, 2011, str. 15.

⁹ Ibidem, str. 160.

¹⁰ Ranko Bugarski je naziva još i „predmetnom funkcijom“, v. Ranko Bugarski, *Uvod u opštu lingvistiku*, Čigoja, 2. izd, Beograd, 2003, str. 41.

odsustvo emocionalno-ekspresivnih elemenata; dominantne su forme trećeg lica, bezlične i pasivne konstrukcije.¹¹

وَأَكَّدَتْ وَكَالَةُ الْأَنْبَاءِ السُّورِيَّةُ الرَّسْمِيَّةُ سُفُوطَ عَدَدٍ مِنَ الْقَتْلَى وَالْجُرْحَى. ¹² (4)

Zvanična sirijska novinska agencija je potvrdila da je pao određeni broj mrtvih i povrijeđenih.

أُنشِئَتْ الْقَاعِدَةُ الْبَرِيطَانِيَّةُ فِي سُورِيَا خِلَالَ شَهْرِ مَآيُو/أَيَّارِ 2016، وَبَدَأَ الْعَمَلُ فِيهَا عَلَى أَيْدِي مَا بَيْنَ ثَلَاثِينَ وَخَمْسِينَ بَرِيطَانِيًّا، مِنْ ضَمَنِهِمْ ضَبَّاطٌ وَجُنُودٌ وَمُسْتَشَارُونَ عَسْكَرِيُّونَ. (10)

Britanska baza u Siriji osnovana je tokom mjeseca maja 2016. godine, te je u njoj počelo raditi između trideset i pedeset Britanaca, među kojima ima oficira, vojnika i vojnih savjetnika.

سَافَرَتْ إِبْرِيكََا سُولُومُونُ، مُرَاسِلَةُ صَحِيفَةِ "فَايْنَنْشَالِ تَايْمِز" الْبَرِيطَانِيَّةِ إِلَى سُورِيَا وَزَارَتْ مُدُنَ دِمَشْقَ وَحَمَصَ وَحَلَبَ. (13)

Erica Solomon, dopisnica britanskog lista „Financial Times“, otputovala je u Siriju i posjetila gradove Damask, Homs i Alep.

U prvom od navedenih primjera možemo primijetiti težnju ka objektivnosti, i to na formalnom planu. Naime, nisu upotrijebljena nikakva emocionalno-ekspresivna sredstva (rečenica nije stilski markirana), glagol je u trećem licu jednine ženskog roda (*'akkadat*), a sama rečenica je kratka i jasna i vjerovatno se radi o tačnoj informaciji. Međutim, kako smo ranije spomenuli, poruka/rečenica gotovo nikada nije nosilac samo jedne jezične funkcije, već se obično javlja u kombinaciji s drugim funkcijama. Stoga, i ovdje možemo primijetiti tragove jedne druge jezičke funkcije. Naime, iako se čini da je jedina uloga ove rečenice prenošenje informacije, ona, ipak, ima ulogu da ubijedi čitaoca u tačnost i objektivnost date informacije i to referirajući se na druge izvore, tako da autor ovoga teksta pribjegava navođenju podataka druge novinske agencije kako bi informacije koje nam on donosi predstavio vjerodostojnima. Sada je jasno da je ova rečenica nosilac i konativne funkcije, a ne samo referencijalne. Situacija će gotovo uvijek biti takva zato što je jedan od glavnih ciljeva (ako ne i glavni)

¹¹ Marina Katnić-Bakaršić, *Stilistika*, Izdavačka kuća „Ljiljan“, Sarajevo, 2011, str. 15-16.

¹² Nakon primjera ćemo navesti samo redni broj izvora iz kojeg je primjer preuzet, a izvori će svakako biti nabrojani na kraju rada.

svake medijske kuće, pa i novinskih agencija, da ubijede recipijenta u istinitost svojih informacija, izvještaja, reportaža itd, kako bi, između ostaloga, privukli što veći broj zainteresovanih.

Drugi primjer je sastavljen od dviju nezavisnih rečenica. Ovdje također vidimo težnju ka objektivnosti, budući da je na početku prve rečenice upotrijebljen glagol u pasivu, čime se skreće pažnja sa aktera, dok se fokus stavlja na samu radnju. U drugoj rečenici autor pribjegava nominalizaciji, što znači da koristi bezlične konstrukcije (*bada'a al- 'amal fihā 'alā 'aydī...*). Dakle, možemo zaključiti da autor na formalnom planu teži ka objektivnosti i nepristrasnom prenošenju informacija, te da je referencijalna funkcija osnovna i dominantna u ovom primjeru.

U trećem primjeru također imamo dvije nezavisne izjavne rečenice. Za ovaj primjer možemo reći da ima samo referencijalnu funkciju, te da nema primjesa nikakvih drugih jezičnih funkcija. Njegova jedina uloga jeste da prenese informaciju, tj. da obavijesti recipijenta.

Konativna (apelativna) funkcija¹³ je usmjerena ka primaocu poruke. U takvim situacijama, po pravilu, osnovni cilj komunikacije jeste da na izvjestan način djeluje na primaoca, da „apeluje“ na njegove misli i osjećanja ili da izazove željenu reakciju. U verbalnim porukama uobičajena jezična sredstva ove funkcije jesu vokativ, drugo lice jednine ili množine i, posebno, imperativ. Ova funkcija je veoma zastupljena u raznim tipovima propagandnog govora (politika, ekonomija, oratorski tekstovi i sl).¹⁴

Kako bismo analizirali konativnu funkciju, navest ćemo nekoliko primjera.

أَكَّدَ مُدِيرُ مَرْكَزِ أبحاثِ الْعَالَمِ الْعَرَبِيِّ فِي جَامِعَةِ جُوهَانَزَ عُوْتَبِرَعِ بِالْمَانِيَا الْبُرُوفِيْسُوْرُ عُوْتَبِرَ مَايْرَ أَنَّ حَادِثَةَ الْكِيْمِيَاءِيِّ فِي حَانَ شَيْخُوْنَ بَرِيْفِ إِذْلَبَ هِيَ مُجْرَدُ قِصَّةٍ زَائِفَةٍ تَمَّ التَّرْوِيْحُ لَهَا مِنْ قِبَلِ مَنْ يُطْلَقُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ اسْمَ "الْحُوْذِ الْبَيْضَاءِ". (17)

Direktor Centra za istraživanje arapskog svijeta na Univerzitetu Johannes Gutenberg u Njemačkoj, profesor Gunter Mayer, je potvrdio da je incident hemijskog napada u Hān Šayhūnu u oblasti 'Idlib samo krivotvorena priča koja je propagirana od strane onih koji se nazivaju „Bijelim šljemovima“.

¹³ Bugarski je naziva „direktivnom ili usmjerivačkom funkcijom“, v. Ranko Bugarski, *Uvod u opštu lingvistiku*, Čigoja, 2. izd, Beograd, 2003, str. 42.

¹⁴ Marina Katnić-Bakaršić, *Stilistika*, Izdavačka kuća „Ljiljan“, Sarajevo, 2011, str. 17.

وَاشْنَطُنْ، الْوَلَايَاتُ الْمُتَّحِدَةُ الْأَمْرِيكِيَّةُ (CNN) – قَالَ السِّينَاتُورُ الدِّيمُقْرَاطِيُّ، كَرِيْسُ مُورْفِي، عُضُو
لَجْنَةِ الشُّؤُونِ الْخَارِجِيَّةِ التَّابِعَةِ لِلْكَونْغْرِسِ الْأَمْرِيكِيِّ، إِنَّهُ لَا يُوجَدُ شَكٌّ بَأَنَّ بَشَّارَ الْأَسَدَ مَسْئُولٌ عَنِ
الْمُهْجُومِ الْكَيْمَآوِيِّ الَّذِي اسْتَهْدَفَ بَلَدَةَ حَانَ شَيْحُونَ السُّورِيَّةِ الْأُسْبُوعَ الْمَاضِي وَرَاحَ ضَحِيَّةُ
الْعَشْرَاتِ. (5)

Vašington, Sjedinjene Američke Države (CNN) – Demokratski senator, Chris Murphy, član Vijeća za vanjske poslove koje pripada američkom Kongresu, rekao je da nema sumnje da je Baššār al-'Asad odgovoran za hemijski napad čija je meta bila sirijska općina Ḥān Šayḥūn prošle sedmice, gdje su stradale desetine ljudi.

Pored referencijalne funkcije, koja je prisutna u gotovo svakom izvještaju, pa i ovdje, u ovim dvama primjerima konativna jezična funkcija je veoma istaknuta. Kao što vidimo, u oba primjera se govori o jednom događaju, hemijskom napadu u mjestu Ḥān Šayḥūn u Siriji, ali na različit, pa čak i oprečan način. Naime, s jedne strane, zvanična sirijska novinska agencija SANA (*al-Wikāla al-'arabiyya al-sūriyya li al-'anbā'*), koja je povezana sa sirijskim Ministarstvom za medije¹⁵ (dakle, sa sirijskom vladom), pokušava dokazati kako sirijska vlada nije izvršila hemijski napad na Ḥān Šayḥūn i to potkrijepljuje izjavom njemačkog profesora (koji u ovom slučaju predstavlja „neutralnu stranu“) kako je cijeli incident od ranije pripremljen, a krivica pala na sirijsku vladu. S druge strane, CNN, čije su namjere po ovom pitanju očito sasvim suprotne od namjera SANA-e, navodi kako *nema sumnje da je Baššār al-'Asad odgovoran za hemijski napad*, a sama činjenica da to govori senator daje izvještaju veći nivo objektivnosti i istovremeno oslobađa autora izvještaja od odgovornosti i pristrasnosti, jer on „samo prenosi izjavu drugoga“. Ova dva primjera nam pokazuju koliko je zapravo konativna funkcija medija važna, možda čak i važnija od referencijalne, jer je (vjerovatno) za medijske kuće važnije da imaju što veći broj recipijenata i da se priklone vladajućoj ideologiji, nego da prenose tačne informacije koje nisu u skladu sa tom istom ideologijom.

Ono što SANA želi postići konkretno u ovom slučaju jeste to da oslobodi sirijsku vladu krivice, izazove empatiju kod čitalaca zato što su oni „žrtve propagande“ i pokaže kako su „oni drugi“ prevaranti i manipulatori, a uvođenjem stranog posmatrača u cijeli kontekst nastoje podići nivo objektivnosti pokazujući na taj način da oni nisu jedini koji „vide istinu“. Sve ovo nam govori da je osnovna jezična funkcija ovoga izvještaja, zapravo, konativna, jer

¹⁵ Al-Wikāla al-'arabiyya al-sūriyya li al-'anbā', 'An Sānā, http://www.sana.sy/?page_id=382778.

se njime pokušava djelovati na razmišljanja i emocije čitalaca, a ne referencijalna (koja nije odsutna, ali je dobila „sporednu“ ulogu).

S druge strane, CNN, koji očigledno zastupa zapadnjačke interese, nastoji okriviti sirijskog predsjednika, odnosno vladu za hemijski napad, umanjujući na taj način njegov kredibilitet i pravo na vlast, jer sam ubija svoj narod. Ovakva namjera još više dolazi do izražaja kada se uzme u obzir da zapadne zemlje već duže vrijeme pokušavaju svrgnuti Baššāra al-'Asada s vlasti. Ovakvim pisanjem se želi izazvati animozitet prema njemu kod čitalaca i na taj način ga diskvalifikovati i prikazati diktatorom i nesposobnim da upravlja državom, jer ako je spreman da ubija vlastiti narod radi političkih interesa, onda i ne zaslužuje biti na vlasti. Kao što vidimo, i ovdje je osnovna funkcija konativna, budući da je dominantna uloga ovoga izvještaja izazivanje negativnih emocija i stavova kod recipijenata spram određenog objekta.

Marina Katnić-Bakaršić definira poetsku (estetsku) funkciju kao „usmjerenost poruke na samu sebe, pri čemu poruka prestaje biti sredstvo općenja i postaje njegov cilj“¹⁶. Ona je prvenstveno karakteristična za književnoumjetničke tekstove, odnosno umjetnost općenito, ali je pristuna i u drugim tipovima tekstova, u drugim funkcionalnim stilovima, i to onda kada poruka postane cilj komunikacije. To je posebno istaknuto u razgovornom stilu, publicističkom, reklamama, političkim sloganima itd.¹⁷

Katnić-Bakaršić navodi da u novinskim naslovima često dolazi do promjene jezičke funkcije sa referencijalne i konativne na poetsku, budući da sama poruka skreće pažnju na sebe.¹⁸

Navest ćemo dva primjera.

مَا طَبِيعَةُ الْحَرْبِ فِي سُورِيَا؟ (9)

Kakva je priroda rata u Siriji?

هَلْ تُصْبِحُ إِدْلِبُ مَعْرَكَةً سُورِيَا الْمُقْبِلَةَ؟ (12)

Da li će 'Idlib postati naredni sirijski front?

---

¹⁶ Marina Katnić-Bakaršić, *Stilistika*, Izdavačka kuća „Ljiljan“, Sarajevo, 2011, str. 19.

¹⁷ Ibidem, str. 19.

¹⁸ Ibidem, str. 163.

U primjerima koje smo naveli naslovi su koncipirani u formi retoričkog pitanja. Očito je da su oba naslova mogla dobiti formu sintagme, odnosno rečenice:

طَبِيعَةُ الْحَرْبِ فِي سُورِيَا

إِذْلِبُ تُصْبِحُ مَعْرَكَةَ سُورِيَا الْمُقْبِلَةَ

Međutim, tada bi zvučali uobičajeno, poput većine drugih naslova, što bi vjerovatno bilo manje privlačno čitaocima. Na ovaj način, sam naslov privlači pažnju jer je njegova forma neuobičajena, tako da se očekuje da će recipijente više zanimati sama vijest ukoliko je naslov drugačiji, neuobičajen, nekonvencionalan. Osim toga, samo pitanje će izazvati radoznalost kod čitalaca, budući da u naslovu ne stoji odgovor na pitanje, tako da se, prema očekivanjima, čitalac neće zaustaviti samo na naslovu, već će poželjeti da otkrije kakav se odgovor krije iza postavljenog pitanja, te pročitati tekst. Kao što vidimo, ovdje se poetska funkcija prepliće sa konativnom, budući da je cilj djelovati na recipijenta, odnosno, podstaći ga da pročita tekst.

Mulović navodi: „Inverzija subjekta i predikata u ekvativnim rečenicama sa permutiranim redoslijedom dvaju temeljnih elemenata obavezna je ukoliko se u funkciji subjekta javi formalno neodređena ili, preciznije, kontekstualno neuključena riječ.“²¹ Kao što vidimo, na inicijalnoj poziciji rečenice nalazi se predikat u formi prijedložne fraze (*ft̄ hād̄ihi al-murakkabāt*), dok subjekat slijedi iza predikata. Forma subjekta je neodređena imenička fraza čiji je upravni član *ḡunūd*. Stoga, očito je da se, kada je subjekat u pitanju, radi o „kontekstualno neuključenoj“ sintagmi (imeničkoj frazi), te se zbog toga i pojavljuje neodređen, dok predikat sadrži informacije koje su već poznate čitaocu, jer sama konstrukcija *ft̄ hād̄ihi al-murakkabāt* ukazuje da se radi o imeničkoj frazi (*al-murakkabāt*) koja je već ranije spomenuta, prvenstveno zbog upotrebe pokazne zamjenice i zbog određenosti same imenice koja se našla u okviru prijedložne fraze. Dakle, inverzija mjesta subjekta i predikata ovdje je neophodna i veoma česta u novinskom stilu.

S

P

... وَإِنَّ | هُنَاكَ تَفْسِيماً لِلدَّعْمِ الْمُقَدَّمِ لَهُ بَيْنَ حُلَفَائِهِ | ... (10)

... i da se podrška koja joj se pruža dijeli među saveznicima...

Situacija je slična kao u prethodnom slučaju, izuzev što se ovdje u funkciji predikata nalazi prilog *hunāka*, dok je subjekat neodređen kao i u prethodnom primjeru. Ovakva inverzija je također gramatički uvjetovana. Naime, kada je subjekat neodređen, a predikat u formi priloga, onda će predikat biti u inicijalnoj poziciji.²² Treba naglasiti da je ovakva upotreba priloga *hunāka*, kada se javi u značenju *ima, postoji*, relativno zastupljena u novinskim tekstovima. Osim toga, postoji sličnost između priloga *hunāka* u funkciji predikata imenske rečenice i priloga *there* (tamo) u engleskom jeziku, koji, u kombinaciji sa pomoćnim glagolom *to be* (biti), tvori isto značenje, tj. *ima, postoji*, što bi moglo značiti da je ovakva upotreba priloga *hunāka* nastala pod utjecajem sintakse engleskog jezika. U prilog toj tvrdnji ide i općepoznata tendencija oponašanja sintakse evropskih jezika od strane arapskih medija.

S

P

لَكِنَّ مَسْئُولِينَ فِي مَجْلِسِ الرَّقَّةِ الْمَدِينِيِّ الَّذِي | مِنَ الْمُتَوَقَّعِ أَنْ يَحْكُمَ الْمِنطَقَةَ الشِّمَالِيَّةَ الَّتِي تُنتِجُ الْجُرْءَ
الْأَكْبَرَ مِنَ الْقَمَحِ، بَعْدَ الْحَاقِ الْأَهْرِيْمَةِ بِ "دَاعِش" | يُقُولُونَ... (15)

²¹ Ibidem, str. 44-45.

²² Ron Buckley, *Modern Literary Arabic...*, str. 226.

P

S

Ali zvaničnici u Civilnom vijeću Raqqa,| za koje se očekuje da će nakon poraza „Islamske države“ upravljati sjevernom oblašću koja proizvodi najveći udio pšenice,| kažu...

Kao što vidimo, ekvativna rečenica koja se nalazi između dviju crtica sadrži predikat u formi prijedložne fraze, koji se nalazi u inicijalnoj poziciji, dok je subjekat infinitivna rečenica. Ron Buckley navodi da je dozvoljena ovakva inverzija.²³ Dakle, neutralni red riječi je poremećen, ali s razlogom. Naime, ukoliko je predikat prijedložna fraza, a subjekat infinitivna rečenica, onda će se predikat pojaviti u inicijalnoj poziciji zato što bi izostanak inverzije u ovom slučaju bio izuzetno stilogen, što nije karakteristično za ovakve izvještaje, barem kada je riječ o samom tekstu, isključujući naslove i podnaslove. Osim toga, konstrukcija *min al-mutawaqqa* ' se u ovom slučaju može parafrazirati glagolom u pasivu imperfekta i tada će glasiti *yutawaqqa* 'u. Obje varijante su izuzetno frekventne u medijima općenito, pa tako i u izvještajima o ratu u Siriji.

S

P

صَحِيحٌ أَنَّ "حِزْبَ اللَّهِ" انْسَحَبَ مِنْ مَنطَقَةِ الْجُرُودِ الشَّرْقِيَّةِ عَلَى الْحُدُودِ اللَّبْنَانِيَّةِ السُّورِيَّةِ...
(14)

P

S

Tačno je da se „Hezbollah“ povukao iz istočne oblasti al-Ġurūd na libansko-sirijskoj granici...

Ovakva neobična konstrukcija, odnosno rečenica koja počinje neodređenim predikatom, u ovom slučaju adjektivnom frazom, također je dozvoljena²⁴, ukoliko želimo ostvariti ovakvo značenje. Slične slučajeve navodi i Buckley.²⁵ Ova rečenica bi se mogla parafrazirati nekom prijedložnom frazom poput *min al-mu'akkad*, *min al-wāḍiḥ* i sl, s tim da bi došlo do manjih promjena u značenju.

²³ Ibidem, str. 27.

²⁴ Amra Mulović, *Komunikacijski i stilski potencijal...*, str. 46.

²⁵ Ron Buckley, *Modern Literary Arabic...*, str. 227.

(7) حَصَلَتْ الْجَزِيرَةُ عَلَى الْوَثِيقَةِ النَّهَائِيَّةِ لِالرُّؤْيَةِ الْمُعَارِضَةِ السُّورِيَّةِ لِلْحَلِّ ...

Al- Ġazīra je dobila finalni dokument o viziji sirijske opozicije za rješenje...

Razlog upotrebe imperfekta u naslovu vjerovatno leži u činjenici da se na taj način naslovi dodatno oneobičavaju, što će reći da on doprinosi stilskoj markiranosti, a samim time i upečatljivosti naslova.

Treba napomenuti da je ovakav postupak šabloniziran, tako da većina naslova koji sadrže glagole počinju imenicom, nakon koje slijedi glagol, dok je u tekstu situacija obrnuta.

Na kraju želimo istaći da je u svim analiziranim tekstovima manje-više dominantan GSO redosljed riječi, budući da je taj red riječi najviše zastupljen u književnom arapskom jeziku općenito. Pored toga, glagol je nosilac informacije o radnji, odnosno, najčešće, glavne informacije, tako da je veoma prikladno i efikasno istaći ga na prvom mjestu, tako da čitaoci mogu odmah dobiti informaciju o događaju.

2.1.3. Tematizacija u izvještajima o ratu u Siriji

Tematizacija pojedinih elemenata je manje markiran postupak od tematizacije drugih. Npr, tematizacija adverbijala se javlja prilično često, tako da je takav postupak i očekivan, dok je tematizacija npr. komplemenata manje uobičajen i očekivan postupak. Na osnovu toga možemo zaključiti da u arapskom postoje nivoi tematizacije. U nastavku govorimo o topikalizaciji i dislokaciji kao postupcima tematizacije.

2.1.3.1. Topikalizacija

Mulović definira topikalizaciju: „Topikalizacija podrazumijeva pomjeranje nekog elementa u tematsku poziciju, uz zadržavanje svih sintaksičkih kategorija koje je imao u osnovnoj (neutralnoj) poziciji, a da u tom procesu ne ostavi trag na originalnoj poziciji.“²⁷ Ista autorica navodi da je u arapskom jeziku dozvoljeno preponiranje objekta, adverbijala i predikata imenske rečenice.²⁸ Mi ćemo ovdje govoriti o topikalizaciji objekta i adverbijala u

²⁷ Ibidem, str. 64.

²⁸ Ibidem, str. 65.

izvještajima o ratu u Siriji, a izostavit ćemo topikalizaciju imenskog predikata zato što je ranije obrađena u poglavlju o ekvativnim rečenicama, gdje se o njoj govorilo kao o inverziji.

Treba istaći da topikalizacija objekta izborom redoslijeda OGS predstavlja govornikovu namjeru da istakne objekat.²⁹

وَحَوْلَ مَصِيرِ رَئِيسِ النِّظَامِ بَشَّارِ الْأَسَدِ، قَالَ سَفِيرُ الْإِتِّلَافِ السُّورِيِّ الْمُعَارِضِ فِي بَارِيسَ وَالْمُتَحَدِّثُ
بِاسْمِ الْهَيْئَةِ الْعُلْيَا لِلْمُقَاوَضَاتِ مُنْدِرُ مَاخُوسُ لِلجَزِيرَةِ إِنَّهُ لَا دَوْرَ لِلْأَسَدِ فِي الْمَرْحَلَةِ الْإِنْتِقَالِيَّةِ، وَلَا
يُمْكِنُ الْقَبُولُ بِهِ حَتَّى لَيَوْمٍ أَحَدٍ. (7)

O sudbini predsjednika režima, Baššāra al-'Asada, ambasador opozicione sirijske koalicije u Parizu i glasnogovornik Visokog komiteta za pregovore, Munḍir Māhūs je rekao za al-Ġazīru da al-'Asad nema nikakve uloge u tranzicijskoj fazi i da ga nije moguće prihvatiti niti na jedan dan.

Kao što vidimo, indirektni objekat je preponiran i nalazi se na inicijalnoj poziciji rečenice, dok glagol, koji se nalazi prije subjekta, slijedi iza objekta, tako da je redoslijed riječi u ovoj rečenici OGS. Indirektni objekat se nalazi u formi prijedložne fraze i očito ima ulogu da skrene pažnju na sebe i da privuče čitaoca, jer na ovaj način već na početku rečenice saznajemo o čemu se dalje govori. Stoga, čitalac već na početku same rečenice može otkriti da li ga ono što slijedi zanima ili ne.

Preponiranje trećeg objekta objekta glagola *qāla* je relativno frekventno u novinskim tekstovima, ali uglavnom pomoću prijedloga 'an.³⁰ U rečenici koju smo analizirali, indirektni objekat je uveden pomoću prijedloga *ḥawla*, čije značenje je u ovom kontekstu identično značenju prijedloga 'an, tako da može preuzeti njegovu ulogu.

Što se tiče adverbijala, koji se u neutralnom poretku obično nalaze na poziciji iza glagola, subjekta i objekata, oni mogu biti tematizirani, a inače su podložni pomjeranju. Topikalizacija adverbijala, kao i drugih konstituenata, ima ulogu naglašavanja, izražavanja kontrasta i tekstualnog povezivanja.³¹

²⁹ Ibidem, str. 65.

³⁰ Ibidem, str. 70.

³¹ Ibidem, str. 71-72.

Veoma je česta topikalizacija adverbijala mjesta i vremena. Ona ima ulogu uspostavljanja spatiotemporalnog konteksta.³²

وَحَالَالَ الْمَهْمَةَ الْأُولَى لِلْبَحْرِيَّةِ الْإِيرَانِيَّةِ فِي الْمَتَوَسِّطِ فِي شُبَّاطِ/فَبْرَايِرِ 2011، تَوَجَّهَتْ بَارِجَتَانِ، هُمَا حَارِكُ وَالْفَرْقَاطَةُ أَلُونْدُ، إِلَى سُورِيَا، وَ تَحْدِيدًا إِلَى مِينَاءِ اللَّادِزِيَّةِ قَبْلَ أَنْ تَعُودَا إِلَى الْبَحْرِ الْأَحْمَرِ ثُمَّ إِلَى إِيرَانَ. (3)

Tokom prve misije iranske mornarice u Sredozemnom moru u februaru 2011. godine, dva ratna broda, i to Hārik i al-Farqāta 'Alūnd, zaputila su se ka Siriji, tačnije, prema luci Latakije, prije nego su se vratili u Crveno more, a zatim u Iran.

Kao što vidimo, adverbijal vremena našao se na inicijalnoj poziciji rečenice. Adverbijal je u formi prijedložne fraze koju uvodi prijedlog *hilāla*, a ima ulogu modifikacije glagola *tawaḡḡaha*. Preponiranje adverbijala vremena se vrši kako bi se naglasilo vrijeme vršenja radnje, tako da adverbijal preuzima značajniju ulogu u prenošenju informacije nego što bi je imao kada bi se pojavio na neutralnoj poziciji. U izvještajima o ratu u Siriji topikalizacija adverbijala vremena je zastupljenija u odnosu na topikalizaciju drugih adverbijala, što nam govori o značaju izražavanja vremenskog konteksta u ovakvim vijestima.

... وَعَلَى الطَّرِيقِ يُوجَدُ سَاحَةٌ تَجْمَعُ فِيهَا الْمُتَمَرِّدُونَ مِنْ قَبْلُ... (13)

... a na ulici se nalazi trg na kojem su se ranije okupljali otpadnici...

U ovom primjeru imamo adverbijal mjesta preponiran u odnosu na glagol. Radi se o adverbijalu u formi prijedložne fraze, koja je uvedena pomoću prijedloga 'alā i ima ulogu modifikacije glagola *waḡada*.³³ Kao što vidimo, preponiranje adverbijala mjesta je također zastupljeno, iako manje u odnosu na adverbijale vremena. Cilj ovog postupka je naglašavanje mjesta vršenja radnje, jer, u drugom slučaju, ne bi bio topikaliziran. Dakle, i ovakav postupak je relativno čest i karakterističan za novinski stil.

Osim adverbijala mjesta i vremena, i drugi adverbijali se pojavljuju preponirani. Navest ćemo nekoliko primjera.

³² Ibidem, str. 72.

³³ Ovdje želimo napomenuti da je glagol *waḡada* u imperfektu trećeg lica jednine u muškom rodu očito zbog štamparske greške. Njegov ispravan oblik u ovom slučaju bi glasio *tūḡadu*, dakle, trebao bi biti u imperfektu trećeg lica jednine ženskog roda, budući da je njegov subjekt imenica ženskog roda, *sāḥa*.

وَمَعَ التَّقْدِمِ الْبَطِيِّ لِلْقَوَاتِ الْمَدْعُومَةِ مِنْ قِبَلِ التَّحَالِفِ الدُّوَلِيِّ نَحْوِ الرَّقَّةِ، يَتَرَاجَعُ مُسَلَّحُو التَّنْظِيمِ،
لَكِنَّهُمْ يَتْرُكُونَ وَرَاءَهُمْ أَرْضًا حَرَابًا. (15)

Uz lagano napredovanje snaga podržanih od strane međunarodnog saveza ka Raqqi, borci Islamske države se povlače, ali za sobom ostavljaju opustošenu zemlju.

Ovdje imamo adverbijal sa značenjem popratnih okolnosti, koji je uveden pomoću prijedložne fraze.

وَعَلَى رَعْمِ انْسِحَابِهِ مِنْ سِلْسِلَةِ الْجُرُودِ الشَّرْقِيَّةِ، إِلَّا أَنَّ قُوَاتِهِ الْمُقَاتِلَةَ لَا تَزَالُ حَاضِرَةً وَجَاهِرَةً
لِلْمُشَارَكَةِ فِي الْعَمَلِيَّاتِ ضِدَّ "دَاعِشَ" وَ"النُّصْرَةَ" أَوْ فَتْحِ الشَّامِ فِي مَنطَقَةِ عَرَسَال. (14)

Uprokos tome što se povukao sa istočnog vijenca al-Ġurūda, njegove borbene snage su još uvijek prisutne i spremne za učešće u operacijama protiv „IDIL-a“ „al-Nuṣre“ ili Faḥ al-Šāma u oblasti ‘Arsāl.

U pitanju je preponirani adverbijal koji izražava koncesivnost.

وَكَتَعْبِيرٍ عَنِ حَالَةِ الْإِحْتِفَانِ تَجَمَّعَ بِضِعِّ مِمَاتٍ مِنَ السُّورِيِّينَ بِمَنْطَقَةِ الْحَرِيقَةِ بِقَلْبِ دِمَشْقَ عَقِبَ تِلْكَ
الْحَادِثَةِ بِدَقَائِقَ بِطَرِيقَةِ عَفْوِيَّةٍ وَدُونَ تَخْطِيطٍ... (8)

Kako bi izrazili bijes, nekoliko stotina Sirijaca se spontano i neplanski okupilo u mjestu al-Harīqa u srcu Damaska nekoliko minuta nakon tog incidenta...

Ovaj primjer je zanimljiv, jer bi nas sama forma adverbijala mogla navesti na to da se radi o adverbijalu sa značenjem poređenja. Naime, adverbijal je uveden pomoću prijedloga *ka* (*kao, poput*), koji najčešće uvodi adverbijale sa značenjem poređenja. Međutim, očito je da se pomoću ovoga adverbijala želi iskazati namjera (*kako bi izrazili bijes*), a ne način. Dakle, radi se o adverbijalu sa značenjem namjere.

Kao što vidimo, adverbijali sa različitim značenjima i funkcijama se također relativno često topikaliziraju u korpusu izvještaja o ratu u Siriji. Uloga topikalizacije adverbijala, odnosno, topikalizacije generalno, je najčešće isticanje pojedinih dijelova rečenice u svrhu skretanja pažnje na namjeru, vrijeme, mjesto radnje itd. Dakle, nije bitna samo informacija o tome šta se desilo, već je bitno i zašto, kada, gdje se to desilo itd. Stoga, nekada se adverbijali preponiraju i samim time dobijaju značajniju ulogu u prijenosu informacija nego što bi je imali ukoliko bi se našli na svojoj uobičajenoj poziciji iza glagola, subjekta i objekta.

Na kraju možemo zaključiti da je topikalizacija veoma zastupljena u novinskom stilu. Naime, ovaj postupak se javlja vrlo često, do te mjere, da nekada gotovo postaje klišeiziran.

2.1.3.2. Dislokacija

Mulović navodi da je dislokacija „strategija upotrebe specifične strukture u kojoj na mjestu ekstrapozicije ostaje signal 'originalne' pozicije i funkcije tematiziranog elementa“³⁴. Tipična struktura topik-komentar sastavljena je od fraze koja ima funkciju topika, koji je sintaktički izolovan i odvojen od ostatka rečenice i kojeg prati klauza koja ima funkciju komentara. Unutar te klauze obično se nalazi resumptivna zamjenica (*al-rābit*), koja je, kao zamjenica trećeg lica, inheretno referencijalna, te anaforički referira na antecedent-topik.³⁵

وَفِي أَمَاكِنَ مِثْلَ مَدِينَةِ حُمْصَ، يَقُولُ أَتْبَاعُ الْمَذْهَبِ السُّنِّيِّ إِنَّ | الْوُظَائِفَ الْحُكُومِيَّةَ يَحْصُلُ عَلَيْهَا
الْعَلَوِيُّونَ | . (13)

A u mjestima poput grada Homsa, sljedbenici sunitskog mezheba kažu da |državne poslove dobijaju aleviti.

Ovdje imamo primjer dislokacije. Ukoliko zavisno-složenu objekatsku rečenicu koja je izdvojena posmatramo kao samostalnu rečenicu, primijetit ćemo da se radi o topik-komentar rečenici. Naime, na inicijalnoj poziciji te rečenice nalazi se topik, koji ima formu imeničke fraze (*al-wazā'if al-ḥukūmiyya*), a resumptivna zamjenica *hā*, koja je u okviru prijedložne fraze *'alayhā*, predstavlja njen trag u rečenici. Razlog preponiranja jeste isticanje imeničke fraze *al-wazā'if al-ḥukūmiyya*, koja predstavlja značajnu informaciju u okviru ove rečenice. Dakle, autor ne želi samo marginalno spomenuti *državne poslove*, koje *dobijaju aleviti* i koji igraju važnu ulogu u životu stanovnika Sirije, već upravo zbog tog značaja u vanjezičkoj stvarnosti, on im „daje značaj“ i u jeziku ističući ih. Pored toga, sama struktura topik-komentar rečenice podrazumijeva aktualizaciju redoslijeda riječi, tako da će i sama rečenica više skrenuti pažnju recipijenata, nego što bi to mogla ukoliko bi imala neutralni, nemarkirani red riječi. Dakle, ideološka podloga medija ovdje izlazi opet na površinu. Na osnovu ovakve rečenice možemo zaključiti da je riječ o ideološki motiviranom izvještaju, koji je usmjeren protiv alevita, odnosno sekte kojoj pripada predsjednik Sirije, Baššār al-'Asad. Ovom rečenicom želi se istaći kako njegova vlast sve važne funkcije daje sljedbenicima te sekte, zadržavajući svu političku moć u rukama jednog dijela naroda.

³⁴ Ibidem, str. 77.

³⁵ Ibidem, str. 77-78.

كَمَا قَالَ أَحْمَدُ الْجُرْبَا رَئِيسُ التَّيَّارِ وَالَّذِي يُعْتَبَرُ "وَسَيْطًا" اتِّفَاقِي الْهُدْنَةَ، أَنَّ | اتِّفَاقَاتِ وَقَفِ إِطْلَاقِ
النَّارِ تَمَّ تَطْيِيفُهَا فِي أَكْثَرِ الْمَنَاطِقِ سُحُونَةً فِي سُورِيَا... | (12)

Također, Ahmed al-Ġarbā, predsjednik te struje, koji se smatra „posrednikom“ dvaju sporazuma o primirju, rekao je da | su sporazumi o prestanku vatre prakticirani u najužarenijem području Sirije.../

U ovom primjeru fraza *ittifāqāt waqf 'iṭlāq al-nār* (sporazumi o prestanku vatre) je preponirana, dok je kao njen trag ostala resumptivna zamjenica *hā*, koja referira na cijelu frazu i koja se pojavila kao komplement masdara *taḥbīq*. Kao i uvijek kod tematizacije, i ovdje je cilj isticanje tematiziranog dijela, odnosno topika.

... إِلَى أَنْ "ثَلَاثِيَّ الدَّوَلِ الضَّامِنَةِ، وَاللَّاعِبِينَ الْآخَرِينَ، بِمَا فِي ذَلِكَ الْوَلَايَاتِ الْمُتَّحِدَةِ، لَدَيْهِمْ نُفُودٌ
عَلَى جَمِيعِ الْفَصَائِلِ الْمُسَلَّحَةِ...". (12)

... da „trijumvirat zemalja jamaca i drugi igrači, među kojima su Sjedinjene Države, imaju utjecaj na sve oružane frakcije...“.

Topik ove rečenice jesu fraze *tulāṭiyy al-duwal al-dāmina* i *al-lā'ibūn al-'āharūn, bimā fī dālīka al-wilāyāt al-muttaḥida*, dok se kao trag topika javlja resumptivna zamjenica *hum* u okviru prijedložne fraze *ladayhim*. Topikalizacijom ovi se elementi ističu i izlaze u prvi plan u semantičkom smislu, što je bio slučaj i u prethodnim primjerima. Na ovaj način autor nastoji skrenuti pažnju na zemlje koje imaju utjecaj na oružane frakcije, ukazujući na taj način da su one povezane sa tim frakcijama. Ovdje opet uloga ideologije dolazi do izražaja, što se odražava i na samu sintaksu jezika, koju autor teksta koristi radi ostvarenja ideoloških ciljeva.

Možemo primijetiti da se u svim primjerima koje smo naveli dislokacija javlja iza komplementizatora *'inna* i *'anna*, što je inače karakteristično za tekstove ovog tipa.

2.2. Upotreba zavisno-složenih rečenica u izvještajima o ratu u Siriji

Kada su u pitanju zavisno-složene rečenice koje se koriste u izvještajima o ratu u Siriji, možemo kazati da su prisutni gotovo svi tipovi takvih rečenica. Razlog tome jeste činjenica da autori novinskih tekstova, općenito, pa tako i onih kojima se mi bavimo u ovome

radu, nastoje prenijeti što više informacija u što manjem obimu teksta. Na taj način novinari štede vrijeme recipijenata, koji žele što brže doći do željene informacije, tako da su im kraći i informativno bogatiji tekstovi znatno primamljiviji. Zanimljivo je da to ne podrazumijeva i rečenice manje sintaktičke složenosti. Naprotiv, rečenice su izuzetno duge i sadrže različite tipove zavisnih rečenica.

Najfrekventnije zavisno-složene rečenice u korpusu koji obrađujemo jesu svakako subjektske, vremenske, uzročne, načinske itd. Razlog tome se nalazi u činjenici da one donose najvažnije informacije koje mogu zanimati čitaoca. One odgovaraju na najbitnija pitanja, a to su *ko?*, *šta?*, *kada?*, *zašto?*, *kako?* i sl.

Ono što bismo također mogli očekivati u ovim izvještajima jesu mjesne rečenice. Međutim, možemo kazati kako smo zaključili da se mjesne zavisno-složene rečenice nisu pojavile niti u jednom od analiziranih tekstova. Odsustvo mjesnih zavisnih rečenica ne podrazumijeva odsustvo adverbijalnih oznaka za mjesto općenito. Naprotiv, adverbijali mjesta su izuzetno brojni i frekventni. Pored toga, treba napomenuti da toponimi veoma često predstavljaju sastavne dijelove prijedložnih fraza kojima se izražava lokacija nekog događaja, radnje, zbivanja i sl, jer se uglavnom govori o gradovima i frontovima gdje se vode bitke, stradaju civili, o teritorijama koje kontroliše vlada ili neke druge skupine, o mjestima gdje se vode pregovori o primirju itd. Međutim, adverbijalne oznake mjesta u ovim izvještajima ne sadrže samo toponime, već se javljaju i adverbijali mjesta koji nas izvještavaju o nekim lokacijama, čiji tačan naziv nije kontekstualno važan. Pored toga, adverbijali mjesta u formi prijedložnih fraza su uglavnom kraći i jednostavniji u odnosu na zavisno-složene mjesne rečenice, što doprinosi ekonomičnosti jezika, tako da je i to razlog odsustva mjesnih rečenica u ovim tekstovima.

2.3. Upotreba pasiva u izvještajima o ratu u Siriji

Iako je pasiv zastupljen u arapskom jeziku, ipak se ne koristi npr. u mjeri u kojoj se koristi u engleskom. To je djelimično zbog toga što je engleski djelimično sastavljen od fonda pasiva, a djelimično zato što arapski ima derivirane glagole sedme vrste (*infa'ala*) koji svakako imaju značenje pasiva³⁶. Osim toga, postoje i neke druge glagolske vrste koje često u

---

³⁶ Jane Wightwick, Mahmoud Gaafar, *Verbs & Essentials of Grammar*, McGraw-Hill, Second Edition, New York, 2008, str. 82.

aktivnom morfološkom obliku imaju značenje pasiva, a to su peta, šesta, osma, deveta i jedanaesta (s tim da se posljednje dvije javljaju relativno rijetko). Nekada se semantički pasiv javlja i u drugim glagolskim vrstama, ali rjeđe.

Na početku ćemo prvo reći nešto o pasivnim glagolskim oblicima koji su učestali u novinskom stilu, a s kojima smo se susreli u korpusu izvještaja koje obrađujemo. Kao što ćemo vidjeti, riječ je o pasivnim glagolskim oblicima u imperfektu.

كَمَا قَالَ أَحْمَدُ الْجَرْبَا رَئِيسُ التِّيَّارِ وَالَّذِي يُعْتَبَرُ "وَسَيْطاً" اتِّفَاقِي الْهُدْنَةَ ... (12)

Također, Ahmed al-Ġarbā, predsjednik te struje, koji se smatra „posrednikom“ dvaju sporazuma o primirju, rekao je...

يُذَكِّرُ أَنَّهُ وَفَقَ إِحْصَائِيَّةٍ نَشَرْتَهَا صَفْحَةُ "إِحْصَائِيَّةُ الثَّوْرَةِ السُّورِيَّةِ" فَإِنَّ عَدَدَ الضَّحَايَا الْمُوْتَقَيْنَ لِجَرَائِمِ النَّظَامِ السُّورِيِّ مِنْ مُنْتَصَفِ مَارِسِ 2011 وَ حَتَّى 31 دَيْسَمْبَرِ 2013، بَلَغَ حَوَالِي 102.455 شَخْصًا... (2)

Navodi se da je prema statistici koju je objavila stranica „Statistika sirijske revolucije“ broj dokumentovanih žrtava zločina sirijskog režima od polovine marta 2011. godine do 31. decembra 2013. godine dosegao 102.455 osoba...

يُتَوَقَّعُ أَنْ يَصْدُرَ فِي أَقْرَبِ وَقْتٍ تَعْلِيْقٌ عَلَى قَصْفِ صَارُوخِيٍّ أَمْرِيكِيِّ لِسُورِيَا مِنْ قِبَلِ وِزَارَةِ الْخَارِجِيَّةِ الرَّوْسِيَّةِ. (16)

Očekuje se da se što prije objavi komentar od strane ruskog Ministarstva vanjskih poslova na raketno bombardovanje Sirije od strane Amerike.

Možemo primijetiti da se ovakvi oblici, tj. morfološki pasivi javljaju onda kada nije važno ko *smatra*, *navodi*, *očekuje*, odnosno, onda kada nije bitno prenijeti informaciju o vršiocu radnje, jer ta informacija u datom kontekstu nije relevantna, ili onda kada se autor želi ograditi od određene tvrdnje. Dakle, u rečenicama u kojima se koristi pasiv radnja je u fokusu, odnosno, sama radnja se ističe u prvi plan. S druge strane, vršilac radnje ili ne igra značajnu ulogu u prijenosu informacije ili nije neka određena osoba, tako da se pasivom izražava mišljenje koje preovladava među ljudima ili među medijima.

Pored toga, ono što je karakteristično za ovakve pasive jeste da poslije njih vrlo često slijedi subjekatska rečenica uvedena pomoću subordinatora 'an ili 'anna, što potvrđuju i navedeni primjeri.

Upotreba pasivnih oblika gotovo je klišeizirana u novinskim tekstovima. Međutim, nerijetko nalazimo primjere specifične upotrebe pasiva koji se koristi u svrhu realizacije ideoloških ciljeva web-portala.

قُتِلَ أَكْثَرُ مِنْ 330 أَلْفَ شَخْصٍ، بَيْنَهُمْ نَحْوَ 100 أَلْفِ مَدَنِيٍّ، خِلَالَ أَكْثَرِ مِنْ سِتِّ سَنَوَاتٍ مِنَ النِّزَاعِ الَّذِي تَشْهَدُهُ سُورِيَا وَفَقَ حَصِيلَةَ جَدِيدَةٍ أُرْدَهَا الْمَرْصَدُ السُّورِيُّ لِحُقُوقِ الْإِنْسَانِ، الْأَحَد. (1)

Tokom više od šest godina sukoba kojem svjedoči Sirija ubijeno je više od 330 hiljada osoba, među kojima je 100 hiljada civila, prema novoj statistici koju je u ponedjeljak predočila Sirijska opservatorija za ljudska prava.

Naime, ovdje je upotrijebljen morfološki pasiv glagola *qatala*, koji se često javlja u izvještajima o ratu u Siriji. Kao što vidimo, navodi se da je stradao ogroman broj ljudi, uključujući oko 100 hiljada civila. Međutim, ono što je ovdje indikativno jeste da se ne navodi ko ih je ubio, zbog čega i jeste upotrijebljen pasivni oblik glagola. Iako bismo ovdje mogli pomisliti da je pasiv upotrijebljen u svrhu jednostavnijeg prijenosa informacije, nakon uvida u izvještaj iz kojeg je preuzeta informacija, utvrdili smo da je navedena ista rečenica koju smo uzeli za primjer, ali je naknadno pojašnjeno koliko je žrtava pretrpjela svaka od strana u sirijskom ratu, na osnovu čega se može približno zaključiti ko je ubio koliko ljudi. U originalnom izvještaju Sirijske opservatorije za ljudska prava navodi se da je stradalo najviše sljedbenika sirijskog režima, što saudijski web-portal *al-'Arabiyya* svakako neće spomenuti, jer je Saudijska Arabija jedan od glavnih članova koalicije koja vodi rat u Siriji. Stoga, preuzet je samo dio koji odgovara politici i interesima koalicije, jer će većina čitalaca ovog portala i nesvjesno, usljed propagande, smatrati sirijski režim i militante odgovornim za sve žrtve. Na osnovu toga, možemo vidjeti kako se i pasivni oblici koriste za vješto prikriivanje, odnosno, izbjegavanje navođenja potpunih i preciznih podataka o nekim događajima.

Pored slučajeva u kojima izostaje navođenje agensa, postoje i slučajevi kada se agens naknadno uvodi pomoću određenih sintaktičkih sredstava, poput prijedložnih fraza *min taraf*, *min qibal* itd. Iako pravila arapskog jezika nalažu da se agens pasivnog glagola ne navodi, u novinskom jeziku on se redovno navodi, što je, između ostalog, posljedica tendencije da

arapska sintaksa oponaša sintaksu evropskih jezika.³⁷ Osim toga, nekada je potrebno naknadno uvesti agensa, nakon što se sama radnja istakne pasivom.

بُرُوفِيسُورُ الْمَالِي: حَادِثَةُ الْكِيمِيَائِيِّ فِي حَانَ شَيْخُونِ قِصَّةٌ زَائِعَةٌ رُوجَ لَهَا مِنْ قِبَلِ "الْحُوذِ الْبَيْضَاءِ"
يَهْدَفُ تَحْرِيسُ الْأَمِيرِكِيِّينَ عَلَى مُهَاجِمَةِ سُورِيَّةِ (17)

Njemački profesor: „Incident hemijskog napada u Hān Šayhūnu je lažna priča koja je raširena od strane 'Bijelih šljemova' s ciljem podsticanja Amerikanaca da napadnu Siriju“

Ovdje imamo pasiv u samom naslovu. Razlog njegove upotrebe leži u činjenici da se pažnja želi skrenuti na radnju, jer, kao što vidimo, SANA pokušava dokazati da je hemijski napad podmetnut sirijskoj vladi koja u njemu, navodno, nema nikakvog učešća, tako da je najbitnije opravdati režim, prikazati ga nevinim, a tek potom navesti ko je krivac. Dakle, radnja je u prvom planu i zato je upotrijebljen pasiv. S druge strane, agens je uveden pomoću prijedložne fraze *min qibal*, što nam govori da je važno navesti i vršioca radnje, ali da je ipak važnije istaći samu radnju, jer se njome potvrđuje nevinost sirijske vlade, što je najvjerojatnije osnovni cilj ovog izvještaja općenito. Dakle, u ovom slučaju, kao i u brojnim do sada obrađenim, konativna jezička funkcija preuzima glavnu ulogu, umanjujući na taj način značaj referencijalne, koja, u svakom slučaju, ostaje prisutna.

Pored pasivnih glagolskih oblika i samih glagola sa pasivnim značenjem, u novinskom stilu je veoma zastupljena i upotreba perifrastičnih pasiva. Vjerovatno je najupečatljivija i najraširenija upotreba perifraze sa glagolom *tamma* (*biti izvršen*), koji dolazi u kombinaciji sa masdarom, odnosno glagolskom imenicom. Ova konstrukcija se koristi umjesto pasivnih glagolskih oblika kako bi se izrazila svršenost durativnog ili iterativnog procesa (umjesto izražavanja egzaktnih događaja, kognitivnih aktivnosti i emocionalnih stanja) gdje je u fokusu rezultat procesa, a ne sam proces ili vršitelj radnje.³⁸

وَتَوَصَّلَ الْبُرُوفِيسُورُ بُوسْتُولُ فِي تَحْلِيلِ مُفَصَّلِ أَجْرَاهُ فِي هَذِهِ الْقَضِيَّةِ إِلَى نَتِيجَةِ أَنَّ سِلَاحَ الْجَوِّ السُّورِيِّ
لَيْسَ مَسْئُولًا عَنِ "مَجْرَرَةِ الْعَازِ السَّامِ" بَلْ وَخِلَافًا لِنَدْلِكَ فَإِنَّهُ يَبْدُو مِنَ الْوَاضِحِ أَنَّهُ "هُجُومٌ تَمَّ تَنْظِيمُهُ
مِنْ قِبَلِ حُصُومِ الْحُكُومَةِ السُّورِيَّةِ يَهْدَفُ إِلِقَاءِ اللَّوْمِ عَلَيْهَا بِازْتِكَابِ جَرَائِمِ حَرْبٍ". (17)

Profesor Būstūl je u detaljnoj analizi koju je sproveo o ovom pitanju došao do zaključka da sirijska avijacija nije odgovorna za „masakr otrovnim gasom“, već da se, nasuprot tome, čini

³⁷ Više o tome vidjeti u: Clive Holes, *Modern Arabic Structures...*, str. 321-322.

³⁸ Ibidem, str. 317.

jasnim da je to „napad koji je organizovan od strane protivnika sirijske vlade kako bi je okrivili za činjenje ratnih zločina“.

U ovom primjeru je, kao što možemo primijetiti, upotrijebljen perifrastični pasiv. Naime, glagol *tamma* se pojavio u kombinaciji sa glagolom *tanẓīm* tvoreći na taj način pasivno značenje glagola *nazzama*, odnosno masdara *tanẓīm*. Ovaj oblik se može zamijeniti morfološkim pasivom *nuzzima*, a da značenje ostane gotovo isto. Međutim, takav postupak nije uobičajen u novinskom stilu kada je riječ o procesima koji podrazumijevaju durativnost, odnosno trajanje glagolske radnje. Naime, organiziranje podrazumijeva proces koji je trajao neko vrijeme, tako da je u ovom kontekstu primjerenije upotrijebiti perifrastični pasiv, jer morfološki pasiv obično implicira da radnja nije dugo trajala, već da se desila odjednom, iznenada, neplanirano i sl. Ako, pri tome, uzmemo u obzir da perifrastični pasiv fokus stavlja na rezultat radnje, bit će nam jasno zašto je ovdje upravo on upotrijebljen. Naime, na ovaj način se želi istaći da je cijeli događaj unaprijed osmišljen i insceniran, te podmetnut sirijskoj vladi. Kao što vidimo, ističe se sama posljedica radnje. Osim toga, treba napomenuti da se i kod perifrastičnih pasiva može naknadno uvesti agens, što imamo i u ovom primjeru. Možemo zaključiti da se i ova vrsta pasiva koristi u izvještajima o ratu u Siriji za ostvarivanje političkih, ideoloških ili nekih drugih interesa.

Osim glagola *tamma*, koji se javlja u okviru perifrastičnih konstrukcija, naišli smo na još jedan glagol koji ima sličnu funkciju.

رُبَّمَا هَذَا هُوَ مَا أُطْلِقَ عَلَيْهِ الْحَرْبُ الْأَهْلِيَّةُ، حَيْثُ كَانَ وَاضِحًا الصِّرَاعُ بَيْنَ فِئَاتٍ مِنَ الشَّعْبِ، لِكُلِّ
مِنْهَا أَحْرَابُهُ، وَجَرَى الشُّغْلُ عَلَى أَنْ يَتَّخِذَ مَظْهَرَ صِرَاعٍ طَائِفِيٍّ. (9)

Možda je ovo ono što je nazvano građanskim ratom, gdje je bio jasan sukob između skupina naroda, gdje svako ima svoje saveznike, a radilo se na tome da poprimi izgled sektaškog sukoba.

Kao što vidimo, riječ je o glagolu *ġarā*. Naime, glagol *ġarā* se javio u kombinaciji sa masdarom glagola *šaġala*, tvoreći na taj način pasivno značenje tog glagola. Ova konstrukcija se upotrebljava slično konstrukciji sa glagolom *tamma*. Naime, rad na tome da nešto poprimi izgled sektaškog sukoba podrazumijeva durativnost, što znači da imamo situaciju sličnu onoj u prethodnom primjeru. Osim toga, agens nije naveden, tako da je očito u prvom planu sama radnja, a ne vršilac radnje. Dakle, karakteristike i način upotrebe ove konstrukcije analogni su karakteristikama i upotrebi perifrastičnog pasiva sa glagolom *tamma*.

Na kraju možemo reći da se u izvještajima o ratu u Siriji javljaju različiti oblici pasiva i da, u skladu sa kontekstom i ideološkom pozadinom pojedinih portala, dobijaju različite uloge u tekstovima. Kao što smo vidjeli, osim sintaktičkih, oni često dobijaju i neke semantičke uloge u prijenosu informacija. Te uloge se ogledaju uglavnom u prikriivanju ili izbjegavanju prenošenja različitih informacija. Pored toga, pasivni oblici nekada se javljaju isključivo iz sintaktičkih razloga, npr. kada zaista nije potrebno navesti agens ukoliko je poznat iz konteksta, kada vršilac radnje nije bitan i sl.

2.4. Specifična upotreba nominalizacije u izvještajima o ratu u Siriji

Tendencija ka nominalizaciji jako je prisutna i izražena u medijima općenito. Brojni su razlozi koji doprinose tome. Naime, upotreba nominaliziranih oblika nekada je sintaktički uslovljena i pogodnija od korištenja finitnih glagolskih oblika. Osim toga, sam iskaz može se skratiti upotrebom nominalizacije, što je uvijek cilj novinara, pa tako npr. relativne rečenice se nekada mogu svesti na jedan nominalizirani izraz, što govori o jezičkoj ekonomičnosti upotrebe nominalizacije. Nominalizacija podrazumijeva upotrebu bezličnih glagolskih oblika, što prividno daje samoj izjavi veći nivo objektivnosti i neutralnosti omogućavajući novinaru da se ogradi i očuva nepristrasnost, jer se fokus poruke prenosi na samu radnju, dok se vršilac radnje naglašava ponavljanjem. Stoga, najvažniji razlog učestalosti nominalizacije jeste, vjerovatno, tendencija novinara ka objektivnosti, što im ovaj postupak znatno olakšava.

... وَهُمْ فَقَطْ يَسْتَطِيعُونَ تَصْوِيرَ أَفْلَامٍ دِعَائِيَّةٍ بِمُسَاعَدَةِ مَنْ الْإِزْهَابِيِّينَ لِتَبْرِيرِ "قِتَالِهِمْ" ضِدَّ الْحُكُومَةِ السُّورِيَّةِ. (17)

... a oni samo mogu snimati propagandne filmove uz pomoć terorista kako bi opravdali „borbu“ protiv sirijske vlade.

U ovom primjeru imamo dva slučaja nominalizacije koji bi se mogli parafrazirati rečenicom. U prvom slučaju, umjesto masdara *tašwīr* može se upotrijebiti objekatska rečenica sa komplementizatorom *'an* i glagolom u konjunktivu, a u drugom se umjesto masdara *tabrīr* može uvesti zavisna namjerna rečenica pomoću komplementizatora *li* i odgovarajućeg glagola u konjunktivu. Međutim, nominalizacija je ovdje primjerenija, budući da se na taj način izbjegava gomilanje zavisno-složenih rečenica i prividno doprinosi objektivnosti izvještaja.

قَاعِدَةٌ عَسْكَرِيَّةٌ أَنْشَأَتْهَا بَرِيْطَانِيَا فِي سُوْرِيَا عِنْدَ نُقْطَةِ التَّقَاءِ سُوْرِيَا مَعَ كُلِّ مِّنَ الْعِرَاقِ وَالْأُرْدُنِّ، وَ مِّنْ مَّهَامِّهَا تَدْرِيْبٌ وَتَسْلِيْحٌ قُوَاتٍ تَابِعَةٍ لِفَصَائِلِ سُوْرِيَّةٍ مُّعَارِضَةٍ لِنِظَامِ بَشَّارِ الْأَسَدِ، لِتَمْكِيْنِهَا مِّنْ أَنْهَاءِ وُجُوْدِ تَنْظِيْمِ الدَّوْلَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ فِي جَنُوبِ شَرْقِيّ سُوْرِيَا. (10)

Među zadatke vojne baze koju je osnovala Velika Britanija u Siriji kod dodirne tačke Sirije i sa Irakom i sa Jordanom spada obuka i naoružavanje snaga koje pripadaju sirijskim frakcijama opozicionim režimu Baššāra al-'Asada kako bi im omogućila da okončaju prisustvo Islamske države na jugoistoku Sirije.

U okviru jedne složene rečenice pojavilo se sedam primjera nominalizacije, koji su zamijenili tri relativne rečenice (*iltiqā' - taltaqī fihā; tābi'a li - tatba'u li; mu'āriḍa li - tu'āriḍu*), dvije subjekatske (*tadrīb - 'an tudarriba; tasliḥ - 'an tusalliḥa*), jednu zavisno-složenu namjernu (*li tamkīnihā - li tumakkinahā*) i jednu objekatsku rečenicu (*'inhā' - 'an tunhiya*). Možemo primijetiti da upotrebom nominalizacije rečenica gotovo da uopće nije skraćena (ili vrlo malo), ali smatramo da je ona ovdje neophodna. Naime, da su umjesto masdara i participa upotrijebljeni glagolski oblici, imali bismo sedam zavisnih rečenica u okviru jedne nadređene, što bi donekle zakompliciralo rečenicu, opteretilo je finitnim glagolskim oblicima i djelimično raspršilo glavnu ideju rečenice, čemu bi doprinijelo mnoštvo drugih rečenica unutar nadređene. Stoga, ovako je očuvan kontinuitet toka misli prilikom čitanja rečenice, koji nije isprekidan drugim manjim rečenicama. Dakle, nominalizacija nekada ima zadatak da pojednostavi rečenicu i očuva glavnu ideju, što je u ovom primjeru *obuka i naoružavanje*.

Treba napomenuti da se nominalizacija često javlja i u naslovima novinskih tekstova.

مُوسْكُو: اِنْتِظَارُ صُدُورِ بَيَانٍ حَوْلَ قَصْفِ أَمْرِيْكِيّ فِي سُوْرِيَا (16)

Moskva: Čeka se objava izvještaja o američkom bombardovanju u Siriji

Naime, umjesto glagolskog oblika, upotrijebljena je glagolska imenica *intizār*. Ovakva upotreba nominalizacije je uobičajena i česta u arapskom jeziku, tako da ne mora uvijek biti stilogena. Stoga smatramo da se ovdje radi o informativnoj nominalizaciji. Upotreba bezličnih oblika u naslovu, poput nominalizacije, neutralizira stav novinara, tako da vijest djeluje uvjerljivije, što je najbolje pokazati već u samom naslovu, kao jednoj od najvažnijih pozicija svakog teksta, a pogotovo medijskog izvještaja. Osim toga, u ovom slučaju je jednostavnije upotrijebiti nominalizirani oblik nego finitni glagolski oblik, jer bi se u suprotnom trebao

upotrijebiti pasiv imperfekta glagola *intažara*, što nije karakteristično za arapske portale, kada su u pitanju naslovi. Kao što možemo primijetiti, u prijevodu se ne koristi nominalizacija, jer bi zvučalo neprirodno i neuobičajeno, tako da smo pribjegli upotrebi pasiva umjesto glagolske imenice. Doslovan prijevod bi glasio: *Moskva: Čekanje objave izvještaja o američkom bombardovanju*.

Kao što smo vidjeli, nominalizacija se u novinskim tekstovima upotrebljava iz različitih razloga. Međutim, može se kazati da je njena glavna funkcija to što se njenom upotrebom prividno povećava nivo objektivnosti iskaza, što je vjerovatno najvažniji razlog njene frekventnosti.

3. LEKSIČKO-SEMANTIČKA OBILJEŽJA IZVJEŠTAJA O RATU U SIRIJI

Semantika je oblast lingvistike koja proučava plan sadržaja u jeziku, naročito značenje riječi i rečenica, tako da se dijeli na leksičku i rečeničnu semantiku. Jezičko značenje je dinamična kategorija i predstavlja „kompleks odnosa među riječima međusobno, između riječi i svijeta o kojem se pomoću jezika govori, te između riječi i govornika. Stoga je teže proučavati plan sadržaja egzaktnim naučnim metodama nego plan izraza“.³⁹

Kod riječi, kao jezičkih jedinica sa značenjem, mogu se napraviti distinkcije između određenih dimenzija značenja, od kojih nas zanimaju denotacija i konotacija.

3.1. Denotacija vs. konotacija

Denotativno značenje je poznato kao *kognitivno*. Nekada se naziva i *doslovnim*.⁴⁰ To je, zapravo, opće, eksplicitno i neutralno značenje riječi⁴¹, ono značenje riječi koje se navodi u rječnicima. Upotreba riječi sa denotativnim značenjem je uobičajena u stilski nemarkiranim novinskim izvještajima. Međutim, posebno je zanimljivo analizirati konotativna značenja riječi.

Konotaciju možemo definisati kao intenzivno ili implicitno značenje koje riječ dobija u određenoj situaciji za nekog govornika.⁴² Ona se odnosi na izvedeno, emotivno, lično i implicitno značenje riječi.⁴³ Pojam konotacija se može odnositi na sam čin ili proces konotiranja, lične ideje i emocionalne asocijacije koje su vezane za neku riječ i njeno značenje ili ideje koje sugerira ili implicira neka riječ. Te ideje se dodaju određenom eksplicitnom značenju ili denotaciji riječi. Konotacije podrazumijevaju sporedno značenje neke riječi koje se utvrđuje učestalim povezivanjem. One se odnose na mjesto i društveno porijeklo, a različite

---

³⁹ Ranko Bugarski, *Uvod u opštu lingvistiku*, Čigoja, 2. izd, Beograd, 2003, str. 207.

⁴⁰ James Dickins, *Thinking Arabic Translation: A Course in Translation Method: Arabic to English*, Routledge, London and New York, 2007, str. 26.

⁴¹ Ranko Bugarski, *Uvod u opštu lingvistiku*, Čigoja, 2. izd, Beograd, 2003, str. 208.

⁴² Nikolina Ozimec, *Konotacija, denotacija, referencija*, str. 1. http://www.academia.edu/23817454/Konotacija_denotacija_referencija

⁴³ Ranko Bugarski, *Uvod u opštu lingvistiku*, Čigoja, 2. izd, Beograd, 2003, str. 208.

riječi mogu imati drugačije konotacije za različite ljude. Treba još napomenuti da skoro svaka riječ sadrži konotacije, izuzev gramatičkih riječi poput npr. prijedloga.⁴⁴

Navest ćemo nekoliko primjera u kojima ćemo pokušati prepoznati različita konotativna značenja.

وَتَابَعَ مَايْرُ أَنَّهُ وَفِي حَالَاتٍ أُخْرَى اسْتَحْدَمَ هُوَلَاءُ تَسْجِيَلَاتٍ تُصَوِّرُ التَّدْمِيرَ فِي حُمْصَ وَحَتَّى قَصَفَ مِنْطَقَةَ عَزَّةَ مِنْ قِبَلِ سِلَاحِ الْجَوِّ الْإِسْرَائِيلِيِّ كَدَلِيلٍ عَلَى مَا أَرَادُوا التَّسْوِيقَ لَهُ مِنْ "حَجْمِ الدَّمَارِ" فِي شَرْقِ حَلَبٍ بِسَبَبِ عَمَلِيَّاتٍ قَصَفٍ مَرْغُومَةٍ. (17)

Mayer je nastavio govoreći da su ovi i u drugim situacijama koristili snimke koji prikazuju razaranja u Homsu, pa čak i bombardovanje pojasa Gaze od strane izraelskog zračnog oružja kao dokaz za „obim razaranja“ koji su htjeli insinuirati u istočnom Alepu zbog navodnih bombaških operacija.

U navedenom primjeru javlja se pokazna zamjenica *ovi*, koja obično dolazi u determinatorskoj frazi sa nekom imenicom/imeničkom frazom, ali, ovdje situacija nije takva. Naime, u ovom kontekstu ona se javlja samostalno i ima istu ulogu kakvu bi imala zamjenica *oni*, koja se često koristi kada govorimo o neprijateljima, protivnicima u bilo kojem aspektu života. Ova zamjenica ne referira anaforički na ranije spomenutu imeničku frazu, nego je obremenjena različitim konotativnim značenjima, mahom negativnim. Upotrebom ove zamjenice umanjuje se vrijednost onih o kojima govorimo. *Oni* su uvijek Drugi, koji su protiv *nas*, koji lažu, izmišljaju, služe se raznim varkama i spletkama kako bi naštetili *nama*.

وَمَ يُشِرُّ الْأَسَدُ فِي أَوَّلِ خِطَابِهِ لَهُ بَعْدَ انْدِلَاعِ التَّظَاهُرَاتِ، وَاللِّقَاءِ الْأَرْبَعَاءِ، إِلَى هَذَا الْقَانُونِ الَّذِي قَالَ مَسْئُولُونَ سُورِيُونَ إِنَّهُ سَيَتِمُّ الْغَاءُ دُونَ مَا تَحْدِيدِ جَدْوَلِ زَمَنِيِّ لَدَيْكَ، مِمَّا أَنْتَارَ انْتِقَادَاتٍ عِدَّةً. (14)

Al-'Asad nije ukazao u svome prvom govoru nakon izbijanja demonstracija, koji je održao u srijedu, na ovaj zakon, za koji su sirijski zvaničnici rekli da će biti odbačen ne navodeći vremenski raspored za to, što je izazvalo brojne kritike.

Riječ '*indilā*', koja u ovom kontekstu ima značenje *izbijanje*, upućuje nas da su se sukobi desili iznenada, neočekivano. Naime, stječemo utisak da se sve desilo odjednom, bez razloga. Na taj način se zanemaruje činjenica da je do početka demonstracija možda došlo

⁴⁴ Nikolina Ozimec, *Konotacija, denotacija, referencija*, str. 1. http://www.academia.edu/23817454/Konotacija_denotacija_referencija

usljed eventualnog nezadovoljstva naroda koje se akumuliralo vremenom, ili usljed bilo kojih drugih faktora. Dakle, ovakve konotacije nas nekada mogu navesti na pogrešno razumijevanje pojedinih događaja i njihovih uzroka.

وَصَلَتْ سَفِينَتَانِ حَرْيَتَانِ إِيرَانِيَتَانِ إِلَى مَرْفَأِ طَرْطُوسَ فِي سُورِيَا، الْيَوْمَ الْإِثْنَيْنِ فِي مَهْمَةٍ "تَدْرِيبٍ"
لِلْبَحْرِيَّةِ السُّورِيَّةِ، حَسَبَ مَا أَفَادَتْ شَبَكَةُ "إِيرَانَ" التِّلْفُزِيُونِيَّةِ الْإِحْبَارِيَّةِ. (3)

Dva iranska ratna broda su u ponedjeljak, danas, stigla u luku Tartūs u Siriji radi zadatka „obuke“ sirijske mornarice, prema izvještaju informativno-televizijske mreže „Iran“.

U ovom primjeru, kao što možemo uočiti, saudijski web-portal *al-‘Arabiyya* prenosi izvještaj o tome kako su dva iranska ratna broda ušla u sirijsku luku. Ono što se u rečenici i ortografski ističe jest riječ *tadrīb* stavljena između navodnika. Naime, navodnici koji su ovdje upotrijebljeni prije svega naglašavaju sadržaj koji se nalazi među njima, a zatim sugeriraju, u ovom kontekstu, da autor sumnja u tačnost te informacije, izazivajući na taj način i sumnju kod recipijenata, iako preuzima vijest sa drugog portala. Pored toga, ovi navodnici impliciraju da brodovi, o kojima se govori, nisu uplovili u sirijsku luku samo radi obuke sirijske mornarice, već da je to samo pokriće za neke druge aktivnosti. Osim toga, iskaz je dodatno relativiziran činjenicom da autor koristi rečenični prilog pomoću kojeg se ograđuje od rečenoga, čime se implicira da su to rekli *Oni*, odnosno iranski mediji. Kao što vidimo, nekada se upotrebom specifičnih sredstava, poput navodnika npr, mogu riječima pridodati konotativna značenja, koja ne bi imale bez tih sredstava.

... وَهَذَا وَاضِحٌ فِي الْخُطَابِ الْإِيرَانِيِّ الَّذِي يُدَافِعُ عَنِ السُّلْطَةِ وَيُرْسِلُ هَؤُلَاءِ الْمُقَاتِلِينَ، اعْتِمَادًا عَلَى
"الْعَصَبِيَّةِ الشَّيْعِيَّةِ" (رَعْمَ أَنَّ الْعَلَوِيِّينَ لَيْسُوا شِيعَةً). (9)

... i ovo je jasno u iranskom pismu koje brani vlast i šalje ove borce oslanjajući se na „šiitsko srodstvo“ (iako aleviti nisu šiiti).

Ovaj primjer je zanimljiv jer ovdje imamo imenicu *al-muqātilūn*, što znači *borci*. Naime, radi se o tome da će ova imenica imati različita značenja kod različitih recipijenata. Npr, čitalac koji podržava sirijsku vlast smatrat će te borce herojima koji donose mir njegovoj zemlji i pomažu vlast koju on priznaje, dok će neko ko je protivnik te iste vlasti smatrati borce što joj se šalju u pomoć teroristima koji pomažu diktatorskoj vlasti. Uzrok tome jeste

činjenica da ljudi u skladu sa različitim interesima, navikama, običajima različito tumače pojedine stvari, o čemu govori i Samia Bazzi.⁴⁵

Osim toga, postoje i riječi koje u izvještajima o ratu u Siriji izazivaju samo negativne konotacije, iako njihovo denotativno značenje u osnovi nije negativno.

فَالنِّظَامُ يُوصَفُ بِأَنَّهُ طَائِفِيٌّ... (9)

Režim se opisuje kao sektaški...

...وَتِلْكَ التَّنْظِيمَاتُ "الْجِهَادِيَّةُ" تَقُومُ عَلَى الصِّرَاعِ الطَّائِفِيِّ... (9)

... a te „džihadističke“ organizacije počivaju na sektaškom sukobu....

Imenica *režim*, koja se često vezuje za sirijsku vladu, ali i za sve druge političke opcije koje nisu u skladu sa ideologijama dominantnih (uglavnom zapadnjačkih) političkih sistema i njihovih medija, ne mora nužno imati negativno značenje. Npr. riječ *al-nizām* se može prevesti kao *sistem*, *ustrojstvo*, i sl, ali i kada se prevede kao *režim* može imati pozitivno značenje ukoliko se odnosi npr. na dijetu i sl. Međutim, ukoliko je dovedemo u vezu sa određenim državnim sistemom onda nas asocira na diktaturu, nasilnu vlast, ugnjetavanje narodnih masa i sl. Vrlo je slična situacija i kada je u pitanju riječ *tanẓīm* (koja ima isti korijen), što znači *organizovati*, *organizacija* itd. Osnovno, denotativno značenje riječi je pozitivno, ali ako se pomoću nje označe neke vojne ili paravojne organizacije i frakcije, onda ona dobija izuzetno negativne konotacije. Naime, najčešće se koristi uz nazive pojedinih džihadističkih organizacija kao što su *Islamska država*, *al-Nuṣra front* itd, što je itekako prisutno u izvještajima o ratu u Siriji. U tom kontekstu, ova riječ nas najčešće asocira na terorizam, brutalnost, radikalizam i sl.

Ovakve riječi se obično koriste kada se govori o protivnicima ideologije koju slijedi određena medijska kuća, odnosno o onima protiv kojih su pojedini mediji ideološki usmjereni.

Na kraju, treba napomenuti da su interpretacije bilo kakvih politički osjetljivih medijskih izvještaja subjektivne. Ono što odgovara našim političkim, religijskim, nacionalnim ili bilo kojim drugim shvatanjima i uvjerenjima prihvatamo kao „normalno“, „pogodno“, dok

---

⁴⁵ Samia Bazzi, *Arab News and Conflict: A multidisciplinary discourse study*, John Benjamins Publishing Company, Vol. 34, Amsterdam/Philadelphia, 2009, str. 20.

ono što od njih odstupa poimamo kao „neprihvatljivo“ i „markirano“ (u smislu da odstupa od norme). Stoga, ono što je za jednu stranu u okviru nekog konflikta „normalno“ i „pogodno“, za drugu je vjerovatno „neprihvatljivo“ i „markirano“.⁴⁶ Npr. rečenicu *Senator je nastavio govoreći: „Sjedinjene Američke Države ga (al-'Asada) moraju tretirati kao ratnog zločinca...“*, koju smo ranije naveli, protivnici sirijskog režima će smatrati „nemarkiranom“, dok će je njegovi simpatizeri smatrati „markiranom“, jer odstupa od njihovog načina razmišljanja.

3.2. Eufemizmi u izvještajima o ratu u Siriji

Eufemizmi su riječi ili izrazi koji zamjenjuju vulgarizme, psovke ili tabu riječi. Oni se odnose na pojave i pojmove koji se poimaju kao suviše delikatni (smrt, bolest, neke tjelesne funkcije itd), odnosno na ono što se u nekoj kulturi smatra tabuom. Eufemizmi također pokazuju djelovanje principa učtivosti kao jednog od najznačajnijih principa koji uslovljavaju uspješnu komunikaciju. Međutim, pretjerano korištenje eufemizama govori o indirektnom stilu govornika, odnosno o njegovoj neodlučnosti da stvari nazove onakvima kakve jesu.⁴⁷ Eufemizmi se u političkom diskursu u medijima odnose na lekseme koje se odnose na rat, protjerivanje, zatvaranje i zlostavljanje stanovništva.⁴⁸

Tokom analize izvještaja o ratu u Siriji naišli smo na mnoge eufemizme koji uveliko „ublažavaju“ stvarnost, prikazujući je nekada samim izrazom kao nešto sasvim suprotno od onoga što zaista jeste. U službi promjene stvarne slike sumorne i teške realnosti u Siriji koriste se mnogi eufemizmi u raznim aspektima života. Navest ćemo primjere koje smo prepoznali i analizirati ih.

تُفِيدُ الْأَنْبَاءُ الْوَارِدَةُ مِنْ سُورِيَا أَنَّ قُوَاتِ الْأَمْنِ فَتَحَتْ نَيْرَانَ أَسْلِحَتِهَا عَلَى جُمُوعِ الْمُحْتَجِّينَ ضِدَّ
الْحُكُومَةِ فِي ضَاخِيَةِ دُومَا فِي الْعَاصِمَةِ دِمَشْقَ، مِمَّا أَسْفَرَ عَنِ مَقْتَلِ عَشْرَةِ مُحْتَجِّينَ عَلَى الْأَقْلِ. (4)

Vijesti koje dolaze iz Sirije prenose da su snage sigurnosti otvorile vatru na skupine demonstranata protiv vlasti u naselju Dūmā u glavnom gradu, Damasku, što je dovelo do pogibije najmanje deset demonstranata.

⁴⁶ Ibidem, str. 37-38.

⁴⁷ Marina Katnić-Bakaršić, *Stilistika*, Izdavačka kuća „Ljiljan“, Sarajevo, 2011, str. 237.

⁴⁸ Elvira Ćemalović-Dilberović, *Politički diskurs u BiH (printani mediji 1992-1995): jezičko-stilska analiza*, BZK Preporod, Mostar, 2012, str. 220.

Eufemizirana sintagma *fataḥat nīrān* znači *otvoriti vatru*. Dakle, u pitanju je eufemizam koji je prisutan i u našem jeziku. Upotreba ovog izraza ima ulogu da jezičkim elementima „ublaži“ pravo stanje, tako da stvara drugačiji osjećaj kod recipijenta nego da npr. piše: *snage sigurnosti su pucale na skupine demonstranata*. Ovaj drugi način prenošenja informacije, iako direktniji, više bi uznemirio recipijenta, nego kada se kaže *otvoriti vatru*. Zbog toga, a nekada i iz nekih drugih razloga (ideološki motiviranih), pribjegava se upotrebi ovog eufemizma.

وَأَكَّدَتْ وَكَالَهُ الْأَنْبَاءُ السُّورِيَّةُ الرَّسْمِيَّةُ سُقُوطَ عَدَدٍ مِنَ الْقَتْلَى وَ الْجُرْحَى . (4)

Zvanična sirijska novinska agencija je potvrdila da je palo nekoliko mrtvih i povrijeđenih.

U ovom primjeru imamo izraz koji se često koristi u arapskim medijima. Dakle, umjesto izraza *qatl* (*ubistvo*) koristi se eufemizirani oblik *suqūṭ qatlā* (doslovno: *padanje mrtvih*). Ovdje se izbjegava navesti da su ti ljudi zapravo ubijeni od strane državnih snaga sigurnosti, dakle vlasti, pa se navodi da su pali mrtvi. Na taj način stječemo utisak da su sami stradali i da niko drugi nije upetljan u njihovu pogibiju.

وَدَكَرْتُ وَرَارَةَ الْخَارِجِيَّةِ فِي بَيَانِ أَنَّهَا "تُحَدِّرُ الرَّعَايَا الْأَمْرِكِيِّينَ مِنْ إِمْكَانِيَّةِ وَقُوعِ اضْطِرَابَاتٍ سِيَاسِيَّةٍ وَمَدْيِيَّةٍ فِي سُورِيَا". (4)

Ministarstvo vanjskih poslova navodi u jednom izvještaju da „upozorava američke građane na mogućnost da će se desiti neka politička i civilna previranja u Siriji“.

Politička i civilna previranja (*‘iḍṭirābāt siyāsiyya wa madaniyya*) je sintagma koja kod recipijenta stvara pogrešnu sliku o stvarnoj situaciji. Riječ *previranja* (*‘iḍṭirābāt*) nije dostatna da opiše tadašnja dešavanja u Siriji. Naime, ono što se tada dešavalo u Siriji (s obzirom da je izvještaj iz 2011. godine) bili su sukobi sigurnosnih snaga i civila, koji su često završavali smrtnim ishodom. Previranje nas asocira na neke verbalne političke sukobe, koji mogu, ali ne moraju, prerasti u nešto više, poput oružanog sukoba, rata i sl, što ovdje nije slučaj, jer je situacija već bila eskalirala u „nešto više“ od političkih previranja.

فَاعِدَةٌ عَسْكَرِيَّةٌ أَنْشَأَتْهَا بَرِيْطَانِيَا فِي سُورِيَا عِنْدَ نُقْطَةِ التِّقَاءِ سُورِيَا مَعَ كُلِّ مِنَ الْعِرَاقِ وَالْأُرْدُنِّ، وَ مِنْ مَهَامِهَا تَدْرِيْبُ وَتَسْلِيْحُ قُوَاتٍ تَابِعَةٍ لِفَصَائِلِ سُورِيَّةِ مُعَارِضَةٍ لِنِظَامِ بَشَّارِ الْأَسَدِ، لِتَمَكِّيْنَهَا مِنْ إِنْهَاءِ وُجُودِ تَنْظِيْمِ الدَّوْلَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ فِي جَنُوبِ شَرْقِيّ سُورِيَا. (10)

Među zadatke vojne baze koju je osnovala Velika Britanija u Siriji kod dodirne tačke Sirije i sa Irakom i sa Jordanom spada obuka i naoružavanje snaga koje pripadaju sirijskim frakcijama opozicionim režimu Baššāra al-'Asada kako bi im omogućila da okončaju prisustvo Islamske države na jugoistoku Sirije.

Kao što vidimo, u ovom primjeru se govori o uništenju Islamske države. Ono što je ovdje zanimljivo jeste sintagma 'inhā' wuḡūd tanzīm al-Dawla al-'islāmiyya (okončanje postojanja Islamske države), koja na jedan indirektan način govori o ubistvu, protjerivanju i uništenju. Međutim, ovakvim načinom izražavanja izostavljaju se svi ti negativno nabijeni termini koji se odnose na „okončavanje postojanja“ nečega. Razlog ovakve upotrebe jeste vjerovatno to što se govori o akcijama koje „naša strana“ ili oni koje *Mi* podržavamo, u datom kontekstu, trebaju poduzeti protiv neprijatelja. Dakle, cilj je na neki način zataškati i prikazati manje negativnim ono što *Mi* trebamo uraditi, tako da je upotrijebljen ovakav eufemizirani izraz.

وَأَضَافَ الْأَسَدُ فِي مُقَابَلَةٍ مَعَ وَكَالَةِ أُسُوشِيَّتَدَ بِرَسِّ الْأَمْرِيكِيَّةِ أَنَّ هُنَاكَ عَوَامِلَ خَارِجِيَّةً كَثِيرَةً فِي هَذِهِ الْحَرْبِ غَيْرِ مُتَحَكِّمٍ فِيهَا. (6)

Al-'Asad je u intervjuu sa američkom novinskom agencijom Associated Press dodao da postoje mnogi vanjski nekontrolisani faktori u ovome ratu.

U ovome primjeru, kao što vidimo, sirijski predsjednik Al-'Asad govori o *mnogim vanjskim nekontrolisanim faktorima u ovome ratu*. Ukoliko se zapitamo koji su to *vanjski faktori*, bit će nam jasno da je riječ o stranim državama koje se upliću u sirijski rat i koje su rasporedile svoje trupe na sirijskoj teritoriji, te osnovala vojne baze. U ovom slučaju eufemizam je upotrijebljen samo kako bi se skratilo nabrojanje koji su to sve faktori u pitanju, jer su i same konotacije ovog izraza prilično jasne. Dakle, nekada eufemizmi, uslijed česte upotrebe gube svojstvo eufemiziranosti i koriste se češće od „direktnih“ termina ukoliko su jednostavniji i kraći.

بِرُؤْفِيسُورِ الْمَالِي: حَادِثَةُ الْكَيْمِيَايِيِّ فِي حَانَ شَيْخُونَ قِصَّةُ زَائِفَةُ رُوجِ لَهَا مِنْ قَبْلِ "الْحُوذِ الْبَيْضَاءِ" بِحَدَفِ تَحْرِيطِ الْأَمْرِيكِيِّينَ عَلَى مُهَاجِمَةِ سُورِيَّةِ (17)

Njemački profesor: Incident hemijskog napada u Hān Šayhūnu je lažna priča koja je raširena od strane „bijelih šljemova“ s ciljem podsticanja Amerikanaca da napadnu Siriju

Ovdje imamo eufemizam u samom naslovu izvještaja. Naime, masakr koji je počinjen hemijskim oružjem u Hān Šayhūnu nazvan je *incidentom, nesrećom*. Sama riječ nas asocira na nešto što se desilo slučajno, iznenada, neplanirano. S druge strane, treba obratiti pažnju na to da je u pitanju ubistvo brojnih civila i to oružjem čija je upotreba zabranjena od strane međunarodne zajednice. Nazivanje takvog događaja *incidentom* predstavlja eufemizam u pravom smislu riječi, jer se na taj način stvara pogrešan utisak o brutalnom napadu koji je rezultirao smrću velikog broja nedužnih, predstavljajući to kao nesretan slučaj, a ne kao organizovani i unaprijed isplanirani zločin.

... وَقَالُوا إِنَّهَا لَا تَقِلُّ حُطُورَةً عَنِ الْوُجُودِ الرُّوسِيِّ وَالْأَمِيرِكِيِّ وَالْفَرَنْسِيِّ فِي سُورِيَا، وَرَأَوْا فِي ذَلِكَ نَبِيَّةً لِيَتَفَسِّمِ دَوْلَ الْمِنْطَقَةِ لِصَالِحِ الدُّوَلِ الْكُبْرَى. (10)

... i rekli su da nije manje opasna od prisustva Rusije, Amerike i Francuske u Siriji, te u tome vide namjeru da se regija podijeli u korist velikih sila.

U ovom primjeru također imamo eufemizam. Naime, radi se o sintagmi *al-wuğūd al-rūsiiyy wa al-'amīrikiyy wa al-faransiyy fī Sūriyā* (prisustvo Rusije, Amerike i Francuske u Siriji). Pod riječju *wuğūd* (prisustvo, nalaženje, postojanje) podrazumijeva se to da Amerika, Rusija i Francuska, tj. njihove trupe, samo borave na sirijskoj teritoriji, ne upuštajući se u borbe, rat itd. Međutim, poznato je da sve te zemlje na neki način učestvuju u ratu u Siriji. Stoga upotreba eufemizma *prisustvo Rusije, Amerike i Francuske u Siriji* umanjuje važnost njihovog vojnog djelovanja na stranoj teritoriji.

3.3. Kolokacije i ustaljeni izrazi u izvještajima o ratu u Siriji

Uobičajene leksičke veze koje ne formiraju čvrste frazeološke jedinice nazivaju se kolokacije.⁴⁹ Kolokacije se sastoje od baze, koja je nepromjenjiva i nosi primarno značenje, i kolokatora, koji determinira značenje baze.⁵⁰ Baze kolokacije su riječi koje se javljaju u njihovom osnovnom značenju, a nekada se kolokator može upotrijebiti u prenesenom značenju. U žurnalističkom stilu kolokacije su veoma zastupljene i doživljavaju se kao klišeizirane forme. U ovom odjeljku analizirat ćemo kolokacije koje su najfrekventnije u izvještajima kojima se bavimo.

⁴⁹ Ranko Bugarski, *Uvod u opštu lingvistiku*, Čigoja, 2. izd, Beograd, 2003, str. 200.

⁵⁰ Aneta Stojić, Sanela Murica, „Kolokacije – teorijska razmatranja i primjena u praksi na primjerima iz hrvatskoga i njemačkoga jezika“, *FLUMINENSIA*, god. 22, br. 2, Filozofski fakultet, Rijeka, 2010, str. 115-116.

... وَبَيْنَهَا إِعْدَادُ مَشْرُوعٍ لِقَانُونِ الْأَحْزَابِ وَإِتِّخَاذُ إِجْرَاءَاتٍ لِمُكَافَحَاتِ الْإِرْهَابِ ... (4)

... među kojima je priprema nacрта Zakona o strankama te poduzimanje mjera borbe protiv terorizma...

U ovom primjeru imamo sintagmu 'ittihād 'iğrā'āt, što je kolokacija čija je baza imenica 'iğrā'āt, a kolokator infinitiv glagola 'ittahāda. Ova sintagma je jako česta u medijskim izvještajima općenito, a naročito je prisutna u korpusu izvještaja koje obrađujemo, budući da se stalno najavljuju neke „mjere“ radi zaustavljanja svakodnevnog krvoprolića u Siriji. Pored ovog nominaliziranog izraza, nerijetko se javlja i varijanta sa finitnim glagolskim oblikom (npr. 'ittahāda 'iğra'āt). Osim opisane kolokacije, u navedenoj rečenici prisutna je i kolokacija mukāfaha al-'irhāb, koja je isto tako frekventna u ratnim izvještajima i najčešće se spominje kada se govori o raznim paravojnim frakcijama koje učestvuju u sirijskom ratu.

... فَتَحَتْ نِيرَانَ أُسْلِحَتِهَا عَلَى جُمُوعِ الْمُحْتَجِّينَ ضِدَّ الْحُكُومَةِ ... (4)

...otvorile vatru na skupine demonstranata protiv vlasti...

Ovdje je riječ o kolokaciji fataha nīrān, što znači *otvoriti vatru*. Baza je imenica nīrān, a kolokator glagol fataha. Međutim, i ovdje je moguće upotrijebiti infinitiv glagola fataha, pa bismo dobili sintagmu fatḥ nīrān. Možemo primijetiti da je kolokator upotrijebljen u prenesenom značenju, ali se ova kolokacija javlja toliko često u ratnim izvještajima da ne možemo govoriti o njenoj metaforičnosti. Osim toga, značenje ove kolokacije je sasvim jasno jer na osnovu baze možemo otkriti osnovno značenje kolokacije. Ova i slične kolokacije su dosta frekventne u izvještajima o ratu u Siriji, a među najfrekventnije spadaju: 'aṭlaqa al-nār (*pucati, otvoriti vatru*), 'adlā bi taṣrīhāt (*dati izjavu*), 'alqā ḥiṭāb (*održati govor*), rafa 'a al-silāḥ (*uzeti oružje*) itd.

...، مُوضِحًا أَنَّ أَرْبَعَ طَائِرَاتٍ حَرْبِيَّةً أَمِيرَكِيَّةً ظَلَّتْ تَقْصِفُ مَوَاقِعَ قُوَّاتِ الْجَيْشِ السُّورِيِّ ... (6)

..., objašnjavajući da su četiri ratna aviona nastavila bombardovati uporišta sirijskih vojnih snaga...

Ovdje imamo dvije kolokacije. Prva je tā'irāt ḥarbiyya (*ratni avioni*). Baza ove kolokacije jeste imenica tā'irāt, dok je njen kolokator pridjev ḥarbiyya. U drugom slučaju imamo kolokaciju quwwāt al-ğayš (*vojne snage, trupe*), koja se pojavila u vidu genitivne veze između dviju imenica, sa bazom al-ğayš i kolokatorom quwwāt. Budući da se u ovom radu

bavimo analizom ratnih izvještaja, možemo i očekivati mnoštvo kolokacija koje se tiču ratne terminologije, naoružanja, borbi itd, pa se, stoga, često javljaju naredne kolokacije: *al-'asliha al-taqila* (teško naoružanje), *al-'asliha al-nāriyya al-ḥafīfa* (lahko vatreno oružje), *al-'asliha al-kaymiyā'iyya* (hemijsko oružje), *ḥamla 'askariyya* (vojna kampanja), *muğrim ḥarb* (ratni zločinac), ali i neke druge poput *ḥāla al-ṭawāri'* (vanredno stanje), *'adilla wāḍiḥa* (jasni dokazi) itd.

Osim toga, nekada se javljaju i kolokacije koje se na bosanski jezik prevode kao jedna riječ. Dakle, u našem jeziku su u pitanju samostalne riječi, dok su u arapskom jeziku kolokacije, npr.

وَنَقَلْتُ وَكَالَهُ رُوَيْتَرَزَّ عَنْ شُهُودٍ عَيَانَ قَوْهَمُ إِنَّ الْقَتْلَى كَانُوا بَيْنَ 2000 شَخْصٍ عَلَى الْأَقْلِ رَدَّدُوا
هِتَافَاتٍ ... (4)

Agencija „Reuters“ je od očevidaca prenijela riječi da su ubijeni bili među najmanje 2000 osoba koje su uzvikivale parole...

Kolokacija *šuhūd 'iyān* je na bosanski jezik prevedena kao složenica *očevidac*, koja predstavlja samostalnu riječ. Dakle, ne postoji potpuna podudarnost između svih kolokacija na arapskom i bosanskom jeziku. Treba napomenuti da postoje i obrnute situacije, gdje se jedna riječ u arapskom jeziku nekada prevodi kao kolokacija na naš jezik, ali nećemo se time baviti budući da to nije jedan od naših zadataka.

Pored opisanih, susreli smo se i sa kolokacijama u kojima se pridjevi javljaju u funkciji baze.

...، وَأَصْبَحَتْ مَنَاطِقُ السُّنَّةِ حَالِيَةً تَمَامًا ... (13)

..., a sunitska područja su postala potpuno prazna...

Baza ove kolokacije jeste pridjev *ḥāliya* (prazna), dok je prilog *tamāman* (potpuno) kolokator. Veza između ovih dviju riječi možda je nešto slabija nego u prethodnim primjerima, međutim, sa sigurnošću možemo reći da je riječ o kolokaciji, jer se ove riječi, kao i njima slične (*muğāyir tamāman – potpuno drugačiji*, *mudammār bi al-kāmil – sasvim uništen*), javljaju zajedno relativno često, tako da ih ne možemo smatrati slobodnim sintagmama u pravom smislu.

Kao što smo vidjeli, kolokacije koje smo spomenuli veoma su prisutne u izvještajima o ratu u Siriji. Svaku od njih je relativno lahko dešifrirati, jer barem jedna od njenih komponenti ukazuje na osnovno značenje cijelog izraza. Treba napomenuti još i da se razumijevanje i prepoznavanje ovakvih fraza bazira na mentalnim predodžbama nativnih govornika o njima.

4. REALIZACIJA STILSKIH SREDSTAVA U IZVJEŠTAJIMA O RATU U SIRIJI

U skladu s pojedinim tumačenjima, o stilu se može govoriti samo ako postoji mogućnost odabira, odnosno, ako postoji više od jedne jezične jedinice koja se može upotrijebiti u nekom kontekstu. Stoga je pojam stilskog odabira u osnovi svake stilističke teorije. Pojam stilskog odabira podrazumijeva da se na mjestu jedne jezične jedinice moglo nalaziti više drugih, s tim da se ne promijeni osnovni sadržaj, ali da se promijeni smisao. Stilski odabir zavisi od situacije, konteksta u kojem je određeni iskaz upotrijebljen, te od cilja i funkcije komunikacije.⁵¹

Sada ćemo analizirati stilska sredstva koja se javljaju u naslovima i podnaslovima, a nakon toga ćemo nešto reći o stilskim sredstvima koja se javljaju u samom tekstu izvještaja.

4.1. Stilska sredstva u naslovima i podnaslovima izvještaja o ratu u Siriji

Prije svega, želimo ukazati na značaj naslova u novinskim tekstovima općenito. Naime, treba naglasiti da naslovi predstavljaju jednu od jakih pozicija svakog teksta. Većina novinskih članaka ima i nadnaslov, podnaslov, izvatke iz teksta, fotografije i sl, ali naslov ipak zauzima posebno mjesto jer je vizuelno najistaknutiji, a i zato što predstavlja semantičku ulaznicu u sam tekst.⁵² Pored referencijalne funkcije, on može realizirati i neke druge funkcije, zapravo, može se kazati da u novinskim naslovima često dolazi do promjene jezičke funkcije sa referencijalne i konativne na poetsku, budući da sama poruka skreće pažnju na sebe.⁵³ Osim toga, upravo je naslov onaj nužni i ključni element po kojem se novinski stil izdvaja od svih drugih stilova.⁵⁴

Nadalje, naslovi predstavljaju sažetak, odnosno jezgro cijele priče. Oni se smatraju najvažnijim dijelom teksta, prvenstveno zbog pozicije, te strukture i semantike. Naslovi

---

⁵¹ Marina Katnić-Bakaršić, *Stilistika*, Izdavačka kuća „Ljiljan“, Sarajevo, 2011, str. 30-31.

⁵² Ivana Jozić, Alisa Mahmutović, „Novinski naslovi – Informacija, manipulacija ili senzacija?“, *Književni jezik* god. XXIV, br. 1-2, Institut za jezik Sarajevo, 2013, str. 124.

⁵³ Marina Katnić-Bakaršić, *Stilistika*, Izdavačka kuća „Ljiljan“, Sarajevo, 2011, str. 162.

⁵⁴ Ivana Jozić, Alisa Mahmutović, „Novinski naslovi – Informacija...“, str. 124.

moraju biti kratki, a istovremeno tako formulisani da prenesu najvažniju informaciju, odnosno, ideju sadržaja.⁵⁵

U svim vrstama pisanih medija, pored toga što su prvi pokazatelj sadržaja priče koja slijedi, naslovima se mogu pripisati sljedeće tri funkcije:

1. naslovi nude kratak sažetak glavne vijesti
2. privlače pažnju
3. oni predstavljaju važan pokazatelj na koji se način novine obraćaju recipijentima.⁵⁶

Sada ćemo navesti naslove, kao i podnaslove tekstova koje smo obradili, a koji sadrže neke stilske figure ili trope.

وَصُولُ سَفِينَتَيْنِ حَرْبِيَّتَيْنِ إِيرَانِيَّتَيْنِ إِلَى سُورِيَا (3)

Dolazak dva iranska ratna broda u Siriju

U ovom primjeru imamo prisutnu stilsku figuru kumulacije. Naime, dvije riječi, sa istom sintaktičkom funkcijom atributa, našle su se na susjednim pozicijama, realizirajući na taj način ovu stilsku figuru. Iako se može činiti da je ovdje samo u formalnom smislu prisutna kumulacija, koja nema pretenzije da bude stilski markirana, ipak možemo utvrditi da ovaj naslov jeste markiran. Naime, sintagma *safīna ḥarbiyya*, koja znači ratni brod, može se zamijeniti riječju *bāriḡa*, koja također samostalno ostvaruje isto značenje, a i spominje se u samom tekstu. Međutim, u naslovu je upotrijebljena kolokacija *safīna ḥarbiyya*, a razlog tome jeste činjenica da naslov treba privući pažnju recipijenata, o čemu smo već govorili, a jedan od najboljih načina za to jeste upotreba stilskih sredstava. Osim toga, u sintagmi *safīnatayn ḥarbiyyatayn 'irāniyyatayn* imamo i ponavljanje sekvence *tayn* na kraju svake od ovih riječi, čime se također postiže efekat začudnosti. Pored ove dvije, prisutna je i figura asindet, čija je uloga samo formalna, tj. nije stilogena.

"إِلَى أَيْنَ؟" (12)

„Kuda?“

⁵⁵ Mekki Beshir Mustafa Elbadri, *News on the Web in Arabic and English: a Discourse Analysis of CNN's Websites*, Dissertation, Universität Wien, Wien, 2010, str. 67-68.

⁵⁶ Ibidem, str. 69.

U pitanju je podnaslov u članku *Hal tuṣbiḥu 'Idlib ma 'raka Sūriyā al-muqbila?*, čiji je naslov također stilogen (u samom naslovu imamo retoričko pitanje). Kada govorimo o podnaslovu koji smo naveli kao primjer, očigledno je da je u pitanju stilska figura elipsa. Naime, izostavljen je glagol koji je neophodan za komunikaciju, a iz samog teksta znamo da bi to trebao biti glagol *ḥaraḡa* u trećem licu jednine ženskog roda. Pored toga, ovdje je prisutna i stilska figura retoričko pitanje, budući da već u samom podnaslovu imamo pitanje, umjesto relevantne informacije. Dakle, ovaj podnaslov je dvostruko stilogen. Osim toga, on predstavlja dio upravnog govora u tekstu, gdje će se realizirati kao potpuno pitanje, dakle, bez elipse. Međutim, izdvojen je samo dio pitanja kako bi se izazvao efekat začudnosti i probudila radoznalost kod čitalaca, i to s ciljem da se privuče njihova pažnja.

مَا طَبِيعَةُ الْحَرْبِ فِي سُورِيَا؟ (9)

Kakva je priroda rata u Siriji?

Navedeni naslov se, umjesto u formi izjavne rečenice ili odgovarajuće sintagme, pojavio u formi pitanja na koje se ne očekuje odgovor, dakle, u formi retoričkog pitanja.⁵⁷ Ovakav naslov je izuzetno stilski obilježen, a njegova stilogenost se zasniva upravo na odsustvu odgovora. Stilogenost naslova govori o autorovom osjećaju za stil, što će navesti recipijente da pročitaju određeni članak.

330 أَلْفَ قَتِيلٍ حَصِيلَةُ النَّزَاعِ فِي سُورِيَا مُنْذُ انْدِلَاعِهِ (1)

330 hiljada mrtvih je ishod sukoba u Siriji od njegovog izbijanja

U ovom naslovu je prisutna figura inverzije. Naime, za očekivati je da se predikat ove imenske rečenice, sintagma 330 *'alf qatīl*, pojavi na poziciji poslije subjekta zato što ona predstavlja njenu remu, odnosno novu informaciju. Međutim, autor članka je odlučio izvršiti inverziju kako bi stilski markirao naslov. Osim toga, postoji mogućnost da se sintagma 330 *'alf qatīl* posmatra kao subjekat rečenice, budući da su i subjekat i predikat određeni, tako da na osnovu redoslijeda riječi možemo zaključiti da prva imenička fraza ima funkciju subjekta. Međutim, skloniji smo mišljenju da je sintagma 330 *'alf qatīl* predikat, budući da ona daje informaciju koja zanima čitaoca, odnosno govori nešto novo, a autor je izvršio inverziju kako bi na taj način istakao najvažniju informaciju.

⁵⁷ Marina Katnić-Bakaršić, *Stilistika*, Izdavačka kuća „Ljiljan“, Sarajevo, 2011, str. 318.

قِصَّةُ ثَلَاثِ مُدُنٍ سُورِيَّةٍ أَنْهَكَتْهَا الْحَرْبُ (13)

Priča o tri sirijska grada koja je iscrpio rat

U ovom naslovu je prisutna personifikacija. Naime, riječi *ḥarb* (rat), koja je apstraktna i ne predstavlja nikakvo živo biće, pa tako ni čovjeka, pripisana je ljudska osobina ('*anhaka* – iscrpiti). Činjenica je da nije sam rat iscrpio spomenute gradove, već ljudi koji su učesnici tog rata. Međutim, ovakva personifikacija nije rijetka u novinskom stilu i inače se ne smatra naročito stilogenom, ali budući da je riječ o naslovu možemo je smatrati takvom, jer, kao što smo već rekli, naslovi pretendiraju da budu stilogeni. Osim toga, i sintagma *mudun sūriyya* se može posmatrati kao personificirani izraz, budući da imenica *mudun* može simbolizirati ljude koji su iscrpljeni ratom.

تُرْكِيَا تَحْتَشِدُ بِحُدُودِ سُورِيَا وَتَنْظِيمُ الدَّوْلَةِ يَتَحَصَّنُ (11)

Turska mobilizira trupe na sirijskoj granici, a Islamska država se učvršćuje

Ovdje je metonimijski zamijenjena sintagma *turska vojska* i to po susjednosti⁵⁸, što znači da je od dvočlane sintagme naveden samo jedan član, koji je u ovom kontekstu dovoljno jasan i razumljiv da bi preuzeo značenje cijele sintagme. Ovakva upotreba je relativno česta u izvještajima koje smo obradili. Međutim, i pored toga, radi se o stilogenoj metonimiji, jer je riječ o naslovu.

بِرُوفِيسُورِ الْمَائِي: حَادِثَةُ الْكِيمِيَائِيِّ فِي حَانَ شَيْخُونَ قِصَّةُ زَائِمَةِ رُوجِ هَا مِنْ قِبَلِ "الْحُوذِ الْبَيْضَاءِ" بِهَدَفِ تَحْرِيطِ الْأَمِيرِكِيِّينَ عَلَى مُهَاجِمَةِ سُورِيَا (17)

Njemački profesor: „Incident hemijskog napada u Ḥān Šayḥūnu je lažna priča koja je raširena od strane 'Bijelih šljemova' s ciljem podsticanja Amerikanaca da napadnu Siriju“

Kao što vidimo, u pitanju je trop sinegdoha, koji funkcioniра po principu brisanja konteksta.⁵⁹ Naime, radi se o sintagmi '*al-ḥūd al-bayḍā'*, što predstavlja naziv za skupinu spasilaca koja djeluje u Siriji (možemo pretpostaviti da nose bijele šljemove, po čemu su i

⁵⁸ Ibidem, str. 325.

⁵⁹ Ibidem, str. 326

postali prepoznatljivi). Slična sintagma je korištena i u Bosni i Hercegovini tokom rata, a to je sintagma „plavi šljemovi“ koja je simbolizirala vojnike UNPROFOR-a.⁶⁰

Na kraju treba spomenuti da se u većini ovih naslova i podnaslova javljaju i epiteti, ali njihova uloga je uglavnom informativna, tako da ih nismo posebno opisivali.

4.2. Stilska sredstva u tekstu izvještaja o ratu u Siriji

Ovdje prije svega želimo istaći da mnoge stilske figure i tropi koji su u naslovima stilski markirani gube stilogenost u tekstu. Navest ćemo jedan takav primjer kako bismo pojasnili o čemu se radi.

... وَ مَجْمُوعَاتٌ سَلَفِيَّةٌ أُخْرَى تُرِيدُ إِقَامَةَ "الدَّوْلَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ" مِثْلَ أَحْرَارِ الشَّامِ وَجَيْشِ الْإِسْلَامِ وَ صُفُورِ الشَّامِ، وَعَدِيدٍ مِنَ الْأَسْمَاءِ التَّابِعَةِ لَهُدِهِ الْمَجْمُوعَاتِ... (9)

... i druge selefijске grupe koje žele osnovati „islamsku državu“, poput 'Ahrār al-Šām, Ğayš al-'Islām, Šuqūr al-Šām i brojnih drugih imena koja pripadaju ovim grupama...

Ovdje imamo nekoliko stilskih figura. U pitanju su stilske figure kumulacija i polisindet ('Ahrār al-Šām wa Ğayš al-'Islām wa Šuqūr al-Šām wa 'adīd min al-'asmā'...), te epiteti (*salafiyya, al-'islāmiyya, al-tābi'a li hādihī al-mağmū'āt*). Kao što vidimo, stilska sredstva su formalno prisutna i u tekstu. Međutim, ona nisu stilski markirana u ovom slučaju, zato što je ovdje u prvom planu prijenos informacije.

Navest ćemo samo neke primjere u kojima je stilska markiranost manje-više očuvana.

... وَتَقُولُ: "لَا يُوجَدُ حَقِيقَةٌ وَاحِدَةٌ فِي سُورِيَا، هُنَاكَ اثْنَيْنِ، وَرُبَّمَا أَكْثَرَ".⁶¹ (13)

... i kaže: „Ne postoji jedna istina u Siriji, postoje dvije, a možda i više.“

U ovoj rečenici imamo primjer gradacije. Naime, tri člana ove stilske figure dolaze jedan za drugim, s tim da svaki naredni nosi veći nivo intenziteta (*jedna istina > dvije istine > više istina*). Očito je da je ovdje zastupljeno stepenovanje elemenata od onoga čije je

⁶⁰ Ibidem, str. 326.

⁶¹ Moramo napomenuti da je glagol *wağada* u originalnom tekstu u muškom rodu, te ga zato i prenosimo u tom obliku, a trebao bi biti u trećem licu jednine ženskog roda (*tūğadu*). Osim toga, i broj *itnayn* bi trebao imati oblik *itnatān*.

određeno svojstvo ili kvantitet (u ovom slučaju) manji od svojstva/kvantiteta narednog elementa. Možemo zaključiti da je ova rečenica, pored toga što prenosi informaciju, stilski markirana, jer ovakva upotreba gradacije nije frekventna i izaziva začudnost kod čitalaca, te ima za cilj da skrene pažnju.

هَلْ هُوَ حَرْبٌ أَهْلِيَّةٌ أَمْ صِرَاعٌ طَائِفِيٌّ؟ (9)

Da li je to građanski rat ili sektaški sukob?

Dakle, radi se o retoričkom pitanju. Ovdje imamo slučaj da se na kraju jednog pasusa navodi pitanje, a zatim se u sljedećem pasusu daje odgovor. Upotreba retoričkih pitanja u ovakvim tekstovima, koji inače ne pretendiraju da budu stilogeni, podrazumijeva stilsku markiranost zato što to nije uobičajeni način informiranja, gdje se ne postavljaju pitanja, već se navode podaci, informacije itd.

Dakle, da zaključimo. Postoji veliki broj figura i tropa koji se javljaju u izvještajima o ratu u Siriji. Mnogi od njih imaju ulogu da stilski markiraju izvještaj i na taj način privuku pažnju recipijenata. Takva uloga stilskih sredstava je naročito primjetna u naslovima i podnaslovima, koji su posebno istaknuti i koji moraju biti atraktivni čitaocima. Što se tiče samoga teksta, i u njemu je zastupljen veliki broj stilskih figura i tropa, ali sa nešto drugačijom ulogom. Naime, radi se o stilskim figurama i tropima koji su zbog česte upotrebe izgubili stilogenost, tako da se od strane recipijenata i ne doživljavaju kao stilski markirani. Osim toga, i u samom tekstu se nekada javljaju stilogeni elementi, ali mnogo rjeđe nego u naslovima i drugim istaknutim dijelovima teksta.

ZAKLJUČAK

O značaju medija u savremenom svijetu sve se više govori zbog moći i utjecaja koje mediji imaju, tako da s pravom možemo reći da onaj ko kontroliše medije u jednoj državi, kontroliše, zapravo, državu. To se može objasniti činjenicom da su mediji ti koji presudno utječu na javno mnijenje, formirajući tako mišljenja i stavove recipijenata i izazivajući različite emocije najširih slojeva društva. Budući da većina ljudi na planeti danas ima pristup internetu, pa samim time i elektronskim medijima, dakle, web-portalima, kontrola medija je najbolji i najefikasniji način kontrole cjelokupnog društva. Zbog toga, lahko možemo zaključiti da su svi mediji veoma izloženi, ali i podložni raznim vrstama manipulacije i zloupotrebe, i to naročito kada su u pitanju ratna izvještavanja, gdje su mediji, pored ratnih frontova, jedno od najvažnijih poprišta borbe između suprotstavljenih strana.

Kada govorimo o jezičnim funkcijama u medijskim izvještajima koje smo analizirali, jasno je da je dominantna referencijalna funkcija, čiji je osnovni cilj prijenos informacije. Ova funkcija je najzastupljenija u izvještajima o ratu u Siriji, s tim da se veoma često kombinuje sa konativnom. Međutim, konativna nekada prevladava referencijalnu funkciju i to zbog ideologije pojedinih portala, tako da nekada sama informacija pada u drugi plan, budući da je osnovni cilj manipulacija osjećanjima, mišljenjem i stavovima recipijenata. Konativna funkcija je nekada sasvim jasno izražena, kada mediji otvoreno napadaju i diskredituju pojedince, druge medije i sl, a nekada je prikriivena (eufemizmi, konotativna značenja pojedinih riječi itd), kada se također nastoji djelovati na razmišljanja i emocije recipijenata, ali na način da oni toga ne budu svjesni. Pored ove dvije, pojavljuje se i poetska funkcija, ali je ona ograničena uglavnom na naslove i podnaslove i uglavnom se pojavljuje u kombinaciji sa konativnom. Njena osnovna funkcija jeste da začudnošću skrene pažnju na naslov, kako bi ga učinila zanimljivijim i privukla čitaoce.

Na osnovu analize korpusa izvještaja o ratu u Siriji, možemo zaključiti da je ideološka funkcija medija jako zastupljena i izražena u ovim tekstovima. Vidjeli smo da mediji imaju izuzetno značaju ulogu u ostvarivanju ideoloških ciljeva različitih političkih krugova koji zloupotrebljavaju medije kako bi realizirali svoje interese. S druge strane, mediji su za realizaciju takvih ciljeva primorani služiti se različitim jezičkim sredstvima, budući da je jezik osnovno sredstvo komunikacije i prenosa informacija, naročito u pisanim medijima.

U sintaksi izvještaja o ratu u Siriji, preovladava SP redosljed riječi, kada je u pitanju ekvativna rečenica. Međutim, u nekim situacijama smo primijetili odstupanja od tog pravila. Naime, ukoliko je subjekat neodređena imenička fraza ili zavisna subjekatska rečenica, a predikat prilog, prijedložna fraza ili neodređena adjektivna fraza, desit će se inverzija pozicija subjekta i predikata, jer se željeno značenje drugačije ne bi moglo ostvariti, a da ne bude stilogeno, što u većini slučajeva nije namjera novinara. Kada govorimo o glagolskoj rečenici najzastupljeniji je GSO red riječi, koji se, kako smo vidjeli, smatra neutralnim, dakle, stilski neobilježenim. Razlog dominantne upotrebe ovog redosljeda riječi jeste, između ostalog, činjenica da je taj red uobičajen u standardnom arapskom jeziku općenito, a ne samo u jeziku medija. Osim toga, glagol je nosilac informacije o radnji, tako da je veoma prikladno da se tako važna informacija nađe na inicijalnoj poziciji u rečenici. S druge strane, SGO red riječi je također prisutan, i javlja se relativno često. To je naročito izraženo u naslovima, u kojima se subjekat redovno javlja na inicijalnoj poziciji, a nakon njega dolazi glagol u imperfektu, dok se u prvoj rečenici teksta na inicijalnoj poziciji javlja glagol (obično isti onaj koji se pojavio u naslovu), i to u perfektu, a zatim subjekat. Treba napomenuti da su inverzije nekada uslovljene sintaktičkim, a nekada semantičkim razlozima.

Tematizacija rečeničnih elemenata se dijeli na dvije vrste, i to su topikalizacija i dislokacija. Topikalizacija je prilično zastupljena i to naročito kada se radi o topikalizaciji trećeg objekta glagola *qāla*. Ovaj postupak je veoma čest u korpusu tekstova koje smo obradili, ali i općenito u medijskim tekstovima, do te mjere da je gotovo klišeiziran. Pored toga, frekventna je i topikalizacija adverbijala i to naročito adverbijala vremena, što nam govori o značaju izražavanja vremenskog konteksta u ovakvim tekstovima. Osim topikalizacije, zastupljen je i postupak dislokacije i to onda kada se želi istaći neki dio rečenice. Stoga, dislokacija je često podložna ideološkoj zloupotrebi od strane novinara. Ono što smo mogli zaključiti jeste da se uglavnom vrši dislokacija komplemenata glagola (u suštini, objekata), zatim komplemenata prijedložnih fraza i sl. Dakle, to bi mogla biti razlika između primjene topikalizacije i dislokacije. Naime, topikalizacija je zbog svoje strukture pogodnija za tematizaciju indirektnog objekta glagola *qāla* i adverbijala, budući da ne zahtijeva resumptivnu zamjenicu, dok je dislokacija adekvatnija za preponiranje (in)direktnog objekta (ostalih glagola) i drugih komplemenata, jer se pomoću resumptivne zamjenice određena riječ dodatno ističe, tako da to dodatno oneobičava rečenicu.

Kada su u pitanju zavisno-složene rečenice, mogli smo primijetiti da su u ovim tekstovima zastupljeni skoro svi tipovi zavisnih rečenica, među kojima su najfrekventnije

subjekatske, objekatske, vremenske i dr. Jedini izuzetak jeste mjesna rečenica, za koju nismo uspješni pronaći niti jedan primjer. Razlog njenog izostanka jeste, vjerovatno, to što se u ovim izvještajima u okviru adverbijala mjesta jako često javljaju toponimi, što čini mjesnu rečenicu nepotrebnom. Naime, adverbijali u formi prijedložne fraze mnogo su podesniji za uvođenje toponima. Stoga, izostanak mjesne rečenice nadoknađuje veliki broj mjesnih priloga u formi prijedložne fraze.

Pasivne konstrukcije su česte i koriste se onda kada nije potrebno navesti vršioca radnje, ukoliko je on već poznat ili je u tom kontekstu nebitan, ili kada se želi istaći sama radnja. Osim toga, često se koriste i pod utjecajem nekih vanjezičkih faktora, kao što je ideologija. Tada se koriste pasivni oblici kako bi se skrenula pažnja sa vršioca radnje na samu radnju, ukoliko je u pitanju neki društveno neprihvatljiv događaj, radnja omražena u društvu, zločin (koji određeni mediji žele zataškati) i sl. Osim toga, treba napomenuti da su perifrastični pasivi primjereniji kada se govori o radnji koja podrazumijevaja trajanje ili iterativnost, te su, stoga, zastupljeniji u takvim situacijama nego morfološki pasivni oblici. Za naknadno uvođenje agensa nakon pasivnih konstrukcija koriste se prijedložne fraze poput *min qibal*, *min taraf* i sl. Takva upotreba se ne preporučuje u arapskom jeziku, ali je prisutna, usljed utjecaja sintakse engleskog jezika. Naknadno uvođenje agensa podrazumijeva da je radnja u prvom planu, ali da je bitno navesti i vršioca radnje.

Nominalizacija je jedan od čestih sintaktičkih postupaka u izvještajima o ratu u Siriji. Za to postoji više razloga. Naime, nominalizacija je nekada iz sintaktičkih razloga pogodnija od korištenja finitnih glagolskih oblika. Osim toga, pomoću nje nekada možemo skratiti rečenicu i izbjeći korištenje nepotrebnih zavisno-složenih rečenica, te na taj način pojednostaviti samu rečenicu, odnosno tekst. Uz sve to, jedan od najvažnijih razloga česte upotrebe nominalizacije jeste činjenica da ona zahtijeva bezlične glagolske oblike, što prividno izvještajima daje veći nivo objektivnosti, čemu svi novinari teže. Treba napomenuti da je nominalizacija prisutna i u naslovima izvještaja o ratu u Siriji, jer je to, vrlo često, najjednostavnije sintaktičko rješenje.

Kada je riječ o leksičko-semantičkom nivou analize korpusa, u fokusu se nalaze prije svega konotativna značenja pojedinih izraza, a zatim, specifična upotreba eufemizama i kolokacija. Vidjeli smo kako se koriste konotativna značenja pojedinih riječi u službi ideologije nekih medija. Osim toga, i neka druga sredstva, poput znakova navoda, mogu izazvati različite konotacije u zavisnosti od namjera autora. Nadalje, postoje i pojedini izrazi

koji imaju samo negativne konotacije kada se pojave u kombinaciji sa nekim drugim riječima, a koji su veoma frekventni u izvještajima o ratu u Siriji. Pored konotacija, uloga eufemizama u izvještajima kojima smo se bavili je također izuzetno važna. Naime, mediji, naročito u izvještajima o ratu, pa tako i izvještajima koje smo analizirali, pribjegavaju upotrebi eufemizama, pomoću kojih nastoje ublažiti odnosno umanjiti značaj zločina, ubistava, tlačenja i sl, koja se dešavaju u ratu. Nekada se to radi iz praktičnih razloga, jer bi prenošenje događaja koristeći direktne i neeufemizirane termine moglo uznemiriti recipijente, ali najčešće eufemizmi imaju ideološku ulogu prikrivanja i ublažavanja stvarnosti ukoliko činjenice govore protiv *Nas*. Osim konotacija i eufemizama, vrlo značajna uloga na leksičko-semantičkom nivou pripada i kolokacijama. Naime, kolokacije su jako zastupljene u korpusu koji smo analizirali. Ono što je karakteristično za kolokacije jeste da se na osnovu jednog od njihovih konstituenata, najčešće baze, može razabrati osnovno značenje fraze čak i ako je kolokator upotrijebljen u prenesenom značenju.

Stilska sredstva su veoma frekventna u izvještajima o ratu u Siriji. Naime, postoje brojne stilske figure i tropi koji se koriste u naslovima, ali i podnaslovima. Ovdje dolazi do izražaja poetska funkcija. Treba napomenuti da je uloga naslova u izvještajima jako bitna, jer oni, kako smo ranije rekli, predstavljaju ulaz u tekst. Stoga, novinari vrlo često pribjegavaju stilskom markiranju naslova kako bi izgledali atraktivno, nastojeći na taj način da privuku što veći broj recipijenata. Najčešće stilske figure i tropi koji se koriste u naslovima jesu svakako kumulacija, inverzija, retoričko pitanje, metafora, personifikacija itd. Treba napomenuti da su stilska sredstva zastupljena i u samom tekstu izvještaja. Međutim, radi se o stilskim figurama i tropima čija se stilogenost uglavnom umanjuje informativnom funkcijom.

IZVORI

1. Al-‘Arabiyya, *330 'alf qatīl ḥaṣīla al-nizā' fī Sūriyā mundu indilā'ih*, 16 yūliyū 2017, <http://www.alarabiya.net/ar/arab-and-world/syria/2017/07/16/330-%D8%A3%D9%84%D9%81-%D9%82%D8%AA%D9%8A%D9%84-%D8%AD%D8%B5%D9%8A%D9%84%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%86%D8%B2%D8%A7%D8%B9-%D9%81%D9%8A-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7-%D9%85%D9%86%D8%B0-%D8%A7%D9%86%D8%AF%D9%84%D8%A7%D8%B9%D9%87-.html>, zadnja posjeta: 10.06.2018.
2. Al-‘Arabiyya, *Ṭifla sūriyya tuhraḡu ḥayya min taḥt 'anqād mabnā suwwiyya bi al-'arḍ*, 25 yanāyir 2014, <http://www.alarabiya.net/ar/arab-and-world/syria/2014/01/25/%D8%B7%D9%81%D9%84%D8%A9-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A9-%D8%AA%D8%AE%D8%B1%D8%AC-%D8%AD%D9%8A%D8%A9-%D9%85%D9%86-%D8%AA%D8%AD%D8%AA-%D8%A3%D9%86%D9%82%D8%A7%D8%B6-%D9%85%D8%A8%D9%86%D9%89-%D8%B3%D9%88%D9%8A-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B1%D8%B6.html>, zadnja posjeta: 10.06.2018.
3. Al-‘Arabiyya, *Wuṣūl safīnatayn ḥarbiyyatayn 'irāniyyatayn 'ilā Sūriyā*, 20 fabrāyir 2012, <http://www.alarabiya.net/articles/2012/02/20/195896.html>, zadnja posjeta: 20.08.2017.
4. BBC Arabic, *Sūriyā: Qatlā wa muṣābūn 'atnā' muḏaharāt balda Dūmā fī Dimašq*, 1 'abrīl/nīsān, 2011 http://www.bbc.com/arabic/worldnews/2011/04/110401_syria_ten_killed.shtml, zadnja posjeta: 10.06.2018.
5. CNN Arabic, *Sīnātūr li CNN: Lā šukūk bi mas'ūliyya al-'Asad 'an huḡūm Ḥān Ṣayḥūn al-kaymāwī*, 11 'abrīl/nīsān 2017, <https://arabic.cnn.com/middle-east/2017/04/11/senator-chris-murphy-syria-assad-chemical-attacks>, zadnja posjeta: 10.06.2018.
6. Al-Ġazīra, *Al-'Asad: al-Ḥarb fī Sūriyā satamtaddu*, 2016/22/9, <http://www.aljazeera.net/news/arabic/2016/9/22/%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%A>

[B3%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B1%D8%A8-%D9%81%D9%8A-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7-%D8%B3%D8%AA%D9%85%D8%AA%D8%AF](http://www.aljazeera.net/news/arabic/2016/9/6/%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B1%D8%A8-%D9%81%D9%8A-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7-%D8%B3%D8%AA%D9%85%D8%AA%D8%AF), zadnja posjeta: 10.06.2018.

7. Al-Ġazīra, *Al-Ġazīra taḥṣulu 'alā waṭīqa al-mu'arada li al-ḥall fī Sūriyā*, 7/9/2016, <http://www.aljazeera.net/news/arabic/2016/9/6/%D8%A7%D9%84%D8%AC%D8%B2%D9%8A%D8%B1%D8%A9-%D8%AA%D8%AD%D8%B5%D9%84-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D9%88%D8%AB%D9%8A%D9%82%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B9%D8%A7%D8%B1%D8%B6%D8%A9-%D9%84%D9%84%D8%AD%D9%84-%D9%81%D9%8A-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7>, zadnja posjeta: 10.06.2018.
8. Al-Ġazīra, *Hākadā bada'at al-ṭawra fī Sūriyā*, 5/3/2012, <http://www.aljazeera.net/news/reportsandinterviews/2012/3/5/%D9%87%D9%83%D8%B0%D8%A7-%D8%A8%D8%AF%D8%A3%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%AB%D9%88%D8%B1%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7>, zadnja posjeta: 10.06.2018.
9. Al-Ġazīra, *Mā ṭabī'a al-ḥarb fī Sūriyā?*, 2014/12/23, <http://www.aljazeera.net/knowledgegate%2Fopinions%2F2014%2F12%2F23%2FD9%85%D8%A7-%D8%B7%D8%A8%D9%8A%D8%B9%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B1%D8%A8-%D9%81%D9%8A-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7>, zadnja posjeta: 10.06.2018.
10. Al-Ġazīra, *Al-Qā'ida al-birītāniyya fī Sūriyā.. al-mawqī' wa al-'ahdāf*, 2016/8/14, <http://www.aljazeera.net/encyclopedia/military/2016/8/14/%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%A7%D8%B9%D8%AF%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A8%D8%B1%D9%8A%D8%B7%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%88%D9%82%D8%B9-%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%A3%D9%87%D8%AF%D8%A7%D9%81>, zadnja posjeta: 10.06.2018.
11. Al-Ġazīra, *Turkiyā taḥṣudu bi ḥudūd Sūriyā wa Tanzīm al-dawla yataḥaṣṣanu*, 1/7/2015, <http://www.aljazeera.net/news/international/2015/6/30/%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%A7-%D8%AA%D8%AD%D8%B4%D8%AF-%D8%A8%D8%AD%D8%AF%D9%88%D8%AF>

- [%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7-%D9%88%D8%AA%D9%86%D8%B8%D9%8A%D9%85-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%88%D9%84%D8%A9-%D9%8A%D8%AA%D8%AD%D8%B5%D9%86](#), zadnja posjeta: 10.06.2018.
12. Maṣrāwī, *Hal tuṣbiḥu 'Idlib ma'raka Sūriyā al-muqbila?*, 07 'aḡuṣṡus 2017, http://www.masrawy.com/news/news_publicaffairs/details/2017/8/7/1133295/%D9%87%D9%84-%D8%AA%D8%B5%D8%A8%D8%AD-%D8%A5%D8%AF%D9%84%D8%A8-%D9%85%D8%B9%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%82%D8%A8%D9%84%D8%A9-#Search, zadnja posjeta: 10.06.2018.
13. Maṣrāwī, *Qiṣṣa talāt mudun sūriyya 'anhakathā al-ḥarb*, 06 'aḡuṣṡus 2017, http://www.masrawy.com/news/news_press/details/2017/8/6/1132378/%D9%82%D8%B5%D8%A9-%D8%AB%D9%84%D8%A7%D8%AB-%D9%85%D8%AF%D9%86-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A9-%D8%A3%D9%86%D9%87%D9%83%D8%AA%D9%87%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B1%D8%A8#Search, zadnja posjeta: 10.06.2018.
14. Nahār, *"Ḥizb Allāh" mustamirr bi ma'rakatih fī Sūriyā... wa al-'Irāq*, 4 ḥuzayrān 2017, <https://www.annahar.com/article/595391-%D8%AD%D8%B2%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D9%84%D9%87%D9%85%D8%B3%D8%AA%D9%85%D8%B1-%D8%A8%D9%85%D8%B9%D8%B1%D9%83%D8%AA%D9%87-%D9%81%D9%8A-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7-%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82>, zadnja posjeta: 10.06.2018.
15. RT Arabic, *Sūriya.. maḥṣūl al-qamḥ ḍa'īl wa tawaqqu 'āt bi istimrār 'azma al-gidā' li sanawāt*, 03.07.2017, <https://arabic.rt.com/business/886640-%D9%85%D8%AD%D8%B5%D9%88%D9%84-%D8%A7%D9%84%D9%82%D9%85%D8%AD-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A-%D8%A3%D9%82%D9%84-%D8%A8%D9%83%D8%AB%D9%8A%D8%B1-%D9%85%D9%86-%D8%AA%D9%86%D8%A8%D8%A4%D8%A7%D8%AA->

[%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%83%D9%88%D9%85%D8%A9/](#),

zadnja

posjeta: 10.06.2018.

16. Sputnik Arabic, *Mūskū: Intizār šudūr bayān ḥawla qaṣf 'amrīkiyy fī Sūriyā*, 20 'ağustus/'āb 2017, <https://arabic.sputniknews.com/russia/201704071023309390-%D8%B1%D9%88%D8%B3%D9%8A%D8%A7-%D8%A3%D9%85%D8%B1%D9%8A%D9%83%D8%A7-%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A7/>, zadnja posjeta: 10.06.2018.

17. Al-Wikāla al-'arabiyya al-sūriyya li al-'anbā', *Birūfīsūr 'almānī: Ḥādīta al-kaymiyā'iyy fī Ḥān Šayḥūn qiṣṣa zā'ifa ruwwiḡa lahā min qibal "al-ḥūd al-bayḏā" bi hadaf taḥrīd al-'Amīrikiyyīn 'alā muḥāğama Sūriya*, 2017-05-02, <http://www.sana.sy/?p=548452>, zadnja posjeta: 10.06.2018.

LITERATURA

1. Abdul-Raof, Hussein, *Arabic Rhetoric: A Pragmatic Analysis*, Routledge, London and New York, 2006.
2. Abdul Razak, Zainur Rijal, *Modern Media Arabic: A Study of Word Frequency in World Affairs and Sports Sections in Arabic Newspapers*, Doctorate, The University of Birmingham, Birmingham, 2011.
3. Abu-Chacra, Faruk, *Arabic An Essential Grammar*, Routledge Taylor & Francis Group, London and New York, 2007.
4. Alazzawie, Abdulkhaliq Karim, *Adjunction in Arabic, Case and Chain Theory*, Simon Fraser University, Burnaby, 1990.
5. Alharthi, Nasser Raddad, *The discourse structure of English and Arabic, with particular reference to the syntactic, thematic and grounding structures of newspaper editorials*, University of Salford, Salford (UK), 2010.
6. 'Aṭīyah, Ğurġī Šāhīn, *Sullam al-lisān fī al-šarf wa al-naḥw wa al-bayān*, Dār al-Rayḥānī, Bayrūt, s.a.
7. Badawi, Elsaid, M.G. Carter and Adrian Gully, *Modern Written Arabic: A Comprehensive Grammar*, Routledge, London and New York, 2004.
8. Bassiouney, Reem, *Arabic Sociolinguistics*, Edinburgh University Press, Edinburgh, 2009.
9. Bazzi, Samia, *Arab News and Conflict: A multidisciplinary discourse study*, John Benjamins Publishing Company, Vol. 34, Amsterdam/Philadelphia, 2009.
10. Buckley, Ron, *Modern Literary Arabic A Reference Grammar*, Librairie du Liban Publishers, Liban, 2004.
11. Bugarski, Ranko, *Uvod u opštu lingvistiku*, Čigoja, 2. izd, Beograd, 2003.
12. Ćemalović-Dilberović, Elvira, *Politički diskurs u BiH (printani mediji 1992-1995): jezičko-stilska analiza*, BZK Preporod, Mostar, 2012.
13. Dickins, James, *Thinking Arabic Translation: A Course in Translation Method: Arabic to English*, Routledge, London and New York, 2007.
14. Elbadri, Mekki Beshir Mustafa, *News on the Web in Arabic and English: a Discourse Analysis of CNN's Websites*, Dissertation, Universität Wien, Wien, 2010.

15. Fehri, Abdelkader Fassi, *Issues in the Structure of Arabic Clauses and Words*, Studies in Natural Language and Linguistic Theory, Vol. 29, Kulwer Academic Publisher, Dordrecht, Boston and London, 1993.
16. Forbes, Duncan, *A Grammar of the Arabic Language*, Wm. H. Allen & Co, London, 1863.
17. Habash, Nizar Y, *Introduction to Arabic Natural Language Processing*, Morgan & Claypool Publishers, s.l., 2010.
18. Haywood, J.A, Nahmad, H.M, *A new Arabic grammar of the written language*, Lund Humphries, London, 1965.
19. Holes, Clive, *Modern Arabic Structures, Functions and Varieties*, Georgetown University Press, Washington D.C., 2004.
20. Jahić, Dževad, Halilović, Senahid, Palić, Ismail, *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica, 2000.
21. Jozić, Ivana, Alisa, Mahmutović, „Novinski naslovi – Informacija, manipulacija ili senzacija?“, *Književni jezik* god. XXIV, br. 1-2, Institut za jezik Sarajevo, 2013, str. 121-136.
22. Katnić-Bakaršić, Marina, *Stilistika*, Izdavačka kuća „Ljiljan“, Sarajevo, 2011.
23. Katnić-Bakaršić, Marina, *Između diskursa moći i moći diskursa*, Naklada Zoro, Zagreb, 2012.
24. Mubārak, Mubārak, *Qawā'id al-luġa al-'arabiyya*, Dār al-kitāb al-'ālamī, Bayrūt, 1992.
25. Muftić, Teufik, *Gramatika arapskoga jezika*, Izdavačka kuća „Ljiljan“, Sarajevo, 1999.
26. Mulović, Amra, *Komunikacijski i stilski potencijal markiranog reda riječi u standardnom arapskom jeziku*, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 2016.
27. Ozimec, Nikolina *Konotacija, denotacija, referencija*, http://www.academia.edu/23817454/Konotacija_denotacija_referencija, zadnja posjeta: 20.07.2017.
28. Peled, Yishai, *Sentence Types and Word-Order Patterns in Written Arabic. Medieval and Modern Perspectives*, Brill, Leiden, Boston, 2009.
29. Ryding, Karin C, *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, Cambridge University Press, New York, 2005.

30. Salih, Mahmud Husein, *Aspects of Clause Structure in Standard Arabic – A Study in Relational Grammar*, Dissertation, State University of New York, Buffalo, 1985.
31. Stojić, Aneta, Murica, Sanela, „Kolokacije – teorijska razmatranja i primjena u praksi na primjerima iz hrvatskoga i njemačkoga jezika“, *FLUMINENSIA*, god. 22, br. 2, Filozofski fakultet, Rijeka, 2010, str. 111-125.
32. Suleiman, Saleh M, „The Interaction between the Passive Transformation and other Transformations in English and Arabic“, *Papers and Studies in Contrastive Linguistics*, br. 34, Poznań, 1998.
33. Socin, A, *Arabic Grammar. Paradigms, Literature, Exercises and Glossary*, B. Westerman & Co, New York, 1895.
34. Šaraf, ‘Abd al-‘Azīz, ‘*Ilm al-‘i lām al-luġawī*, al-Šarika al-miṣriyya al-‘ālamīyya li al-našr – Lūngmān, al-Qāhira, 2000.
35. Al-Qirš, ‘Abū ‘Abd al-Raḥīm Ğamāl ibn ‘Ibrāhīm, *Al-Naḥw al-taṭbīqī min al-Qur‘ān wa al-Sunna*, Dār al-ḍiyā', Ṭanṭā, 2003.
36. Thatcher , G. W, *Arabic Grammar of the Written Language*, Julius Groos, London, 1911.
37. Wightwick, Jane, Mahmoud Gaafar, *Verbs & Essentials of Grammar*, McGraw-Hill, Second Edition, New York, 2008.
38. Al-Wikāla al-‘arabiyya al-sūriyya li al-‘anbā', ‘*An Sānā*, http://www.sana.sy/?page_id=382778, zadnja posjeta: 20.08. 2017.
39. Wright, W, *Grammar of the Arabic language*, 3.Ed, Vol. II, Librairie du Liban, Beirut, 1996.
40. Zagood, Mohammed Juma M, *A Contrastive Study of Relativization in English and Arabic with Reference to Translation Pedagogy*, Durham University, s.l., 2012.